

Täysistunto

Tiistai 14.3.2017 klo 14.00—17.25

Täysistunto alkoi klo 14.00. Täysistunto päättyi klo 17.25.

Puhetta johtivat puhemies Maria Lohela (14.00—15.57) ja toinen varapuhemies Arto Satonen (15.57—17.25).

Täysistunnon alussa ilmoitettiin, että Albanian parlamentin puhemies Ilir Meta seurueineen oli saapunut seuraamaan täysistuntoa.

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

Puhemies Maria Lohela: Arvoisat kansanedustajat! Ilmoitan, että Albanian parlamentin puhemies Ilir Meta seurueineen on saapunut seuraamaan täysistuntoa. Eduskunnan puolesta lausun arvoisat vieraat tervetulleiksi eduskuntaan. [Suosionosoituksia]

2.1. U-asiat

Valtioneuvosto on 9.3.2017 toimittanut eduskunnalle Euroopan unionin asian U 25/2017 vp, ja puhemies on lähettänyt sen käsiteltäväksi suureen valiokuntaan, jolle liikenne- ja viestintävaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

2.2. Toimenpidealoitteet

Puhemiesneuvosto on 10.3.2017 päättänyt lähettää valiokuntiin toimenpidealoitteet TPA 65,66/2016 vp, 1-4, 6,7/2017 vp.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi pelastustoimen järjestämisestä

Hallituksen esitys HE 16/2017 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Maria Lohela: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan on annettava lausunto.

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

Siirrytään keskusteluun, ja ensimmäisenä ministeri Risikko.

Keskustelu

14.01 Sisäministeri Paula Risikko (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Pelastustoimen voimavarojen käytön tehostaminen sekä palvelujen saatavuuden ja laadun parantaminen edellyttävät pelastustoimen ja sen ohjausjärjestelmän uudelleenorganisointia. [Hälinää — Puhemies koputtaa]

Puhemies Maria Lohela: Hyvät edustajat, pyydän siirtämään nämä muut keskustelut salliin ulkopuolelle nyt, täällä on ministeri Risikon puheenvuoro.

Pelastustoimen organisoiminen sosiaali- ja terveystoimen palvelurakenteen uudistamisen kanssa yhdenmukaisen aluejaon ja järjestämissmallin pohjalta on välttämätön, koska sillä turvataan pelastustoimen mahdollisuus jatkossakin tuottaa ensihoitotehtäviä ja ensivastetehtäviä sen mukaan kuin sosiaali- ja terveystoimen viranomaisien kanssa erikseen sovitaan. Hallitus esittää, että pelastustoimen järjestämisestä vastaisi maakunta. Pelastustoimen ohjausjärjestelmää esitetään tarkistettavaksi siten, että toimialan kehittäminen voidaan toteuttaa valtakunnallisesti yhdenmukaisin perustein, taloudellisesti ja tehokkaasti.

Arvoisa puhemies! Pelastustoimen järjestämisestä vastaisi maakunta, ja pelastustoimen palvelujen tuottamisesta vastaisi maakunnan liikelaitos. Palvelujen tuottamisessa voitaisiin nykyiseen tapaan käyttää apuna sopimuspalokuntia ja muita pelastusalaalla toimivia yhteisöjä. Tavoitteena myös on, että pelastuslaitokset voivat jatkossakin hoitaa pelastustoimen ohella myös ensihoito- ja ensivastetehtäviä. Pelastustoimen ja ensihoidon yhteistyöllä turvataan synergiaedut sosiaali- ja terveystoimen ja pelastustoimen kesken. Pelastuslaitosten hoitaessa ensihoito- ja ensivastetehtäviä voidaan niihin ja pelastustehtäviin käyttää samaa asemaverkostoa, samoja tukitoimintoja, osin samaa henkilöstöä, samoja toimintamalleja ja yhteisiä harjoituksia sekä yhteistä vara- ja suuronnettomuusvalmiutta. Tämä mahdollistaa voimavarojen suuntaamisen tarvittaessa myös häiriö- ja suuronnettomuustilanteissa sekä poikkeusoloissa tarkoituksenmukaisesti.

Osa pelastustoimeen kuuluvista palveluista voitaisiin koota suurempiin kokonaisuuksiin yhdelle tai useammalle maakunnalle, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden ja laadun tai tehtävän vaativuuden, harvinaisuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella ja johdosta. Suurempiin kokonaisuuksiin koottavat tehtävät voisivat olla esimerkiksi niitä tehtäviä, jotka liittyvät kansainvälisen pelastustoiminnan tai kemiallisten ja säteilytilanteiden edellyttämään erityisvalmiuteen, merellisten onnettomuuksien pelastustoimintaan, merialueen öljyntorjuntaan tai alueellisiin ja valtakunnallisiin tilannekuvajärjestelyihin.

Arvoisa rouva puhemies! Ehdotetun lain tarkoituksena on pelastustoimen ohjausjärjestelmän kehittäminen siten, että se mahdollistaa tarvittaessa nykyistä paremmin valtakunnalliset ja yhdenmukaiset toimintamallit, yhteiset tietojärjestelmät ja yhdenmukaiset palvelut koko maassa. Esityksen mukaan valtioneuvosto vahvistaisi 4 vuoden välein sisäministeriön ehdotuksesta pelastustoimen valtakunnalliset linjaukset ja strategiset tavoitteet pelastustoimen järjestämiseksi. Tavoitteena on pelastustoimen palvelukykyyn valtakunnallinen yhdenmukaistaminen ja parantaminen kokonaisuutena sekä infrastruktuurin kehittä-

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

minen koko maan tasolla. Ennen kaikkea haluamme tällä ehdotuksella varmistaa sen, että pelastustoimen palvelut säilyvät lähipalveluina myös tulevaisuudessa.

Lailla säädettäisiin nykyiseen tapaan pelastustoimen palvelutasosta, jonka tulisi vastata kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia. Maakunnan valtuusto päättäisi pelastustoimen palvelutasosta.

Maakunnan liikelaitoksen olisi laadittava järjestämisvastuulleen kuuluvista palveluista omavalvontaohjelma, jossa määritellään, miten pelastustoimen palvelujen toteuttaminen ja laatu varmistetaan. Omavalvontaohjelmassa olisi lisäksi määrättävä, miten palvelujen toteutumista ja laatua seurataan ja miten mahdollisesti havaitut puutteellisuudet korjataan.

Pelastustoimen järjestämisen ja tuottamisen sekä maakuntien alueelliseen yhteiseen varautumiseen kuuluvien tehtävien lainmukaisuuden valvonta ja siihen liittyvä ohjaus kuuluisi puolestaan perustettavalle Valtion lupa- ja valvontavirastolle.

Laissa säädettäisiin neuvottelumenettelystä, jossa sisäministeriö ja maakunnat neuvottelisivat vuosittain pelastustoimen palvelujen toteuttamisesta. Neuvottelujen tarkoituksena olisi ohjata pelastustoimen ja sen palvelujen kehittämistä sekä edistää pelastustoimen valtakunnallisesti yhdenmukaista järjestämistä.

Yhteenvetona totean, että tämä on osa maakuntahallintoa ja osa tätä palvelurakenneuudistusta. Päädyimme tähän maakunnalliseen jakoon johtuen siitä, että myös sosiaali- ja terveydenhuolto menee maakuntien järjestettäväksi. Tavoitteena on, että huolimatta siitä, että kustannuksen hillintä on tavoitteena, pystyisimme säilyttämään myöskin lähipalveluina pelastustoimen palvelut. — Kiitos.

14.06 Antti Rantakangas kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia ensinnäkin ministerille esityksen hyvästä esittelystä.

Pelastustoimihan on tärkeä osa sisäistä turvallisuutta. Joskus tuntuu siltä, että pelastustoimi on aliarvostettu sen merkitykseen nähden. Kun erilaisia kansalaiskyselyitä tehdään, palomiesten ja pelastusalan työskentelevien henkilöitten arvostus on kyllä korkealla: se sijoittuu poliisien ja eräitten muitten ammattihenkilöitten kanssa samalle tasolle. Tämä kertoo siitä, että kansalaiset luottavat meidän pelastustoimeen, arvostavat sitä ja ovat valmiita tukemaan sen kehittämistä.

Nyt toteutettava uudistus on osa maakunta—sote-uudistusta, niin kuin ministeri täällä totesi. Haluan kuitenkin todeta sen, että pelkkä pelastuslaitosten määrän vähentäminen 22:sta 18:aan ei tee tästä varsinaista uudistusta — sehän koskisi silloin vain Pohjois-Pohjanmaata ja Uuttamaata — vaan sisältö ratkaisee. Tiedän sen, että sisäministeriössä on paljon työryhmiä, joissa mietitään, millä tavalla pelastustoimea kehitetään. Hyvä niin. Aikaisempi pelastusalan uudistushan oli todella merkittävä, jolloin kunnallisesta pelastustoitimesta siirryttiin alueelliseen toimintaan ja perustettiin nämä 22 pelastuslaitosta. Mielestäni tämä järjestelmä on toiminut varsin hyvin.

Nyt kun maakunnissa valmistellaan tätä maakuntahallinnon toteuttamista, haluan kiinnittää huomion siihen, että kun maakuntien koko budjetti, yhteenlaskettu budjetti, oli viime vuonna noin 17,8 miljardia euroa ja siitä sote-menot 17,3 miljardia, niin pelastustoimen osuus oli 413 miljoonaa. Toivon, että näissä valmisteluryhmissä kuitenkin annettaisiin tälle pelastustoimen organisoinnille ja toteutukselle riittävän vahva rooli, koska kyse on todellakin sisäisen turvallisuuden kannalta tärkeästä kokonaisuudesta.

Hallitusohjelmassa sovittiin, että pelastustoimen valtakunnallista koordinaatiota, johtamista, vahvistetaan ja muutoinkin hyvien käytäntöjen ulottamista kaikkialle maahan lisät-

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

täisiin. Me tiedämme kaikki tämän sopeuttamistarpeen, mikä kaikilla hallinnonaloilla on olemassa, myöskin pelastustoimen osalta. Sen takia on tärkeää, että näissä valtakunnallisissa kehittämishankkeissa onnistutaan, koskevat ne sitten ic:tä, tukipalveluita, hankintoja, johtamisjärjestelmiä tai koulutusjärjestelmiä ja hälytysjärjestelmiä. Tämä sen takia, ettei käy niin, että maakunnissa joudutaan tekemään sopeuttamistoimia niin, että operatiivinen toiminta heikkenee ja erityisesti, että sopimuspalokuntatoiminnan resursseja ja mahdollisuuksia heikennetään. Haluan kiinnittää huomion myös siihen, että nyt kun tätä rahoitusmallia valmistellaan, niin pelastustoimen osalta pelkkä asukasluku ei voi olla määräävänä tekijänä. Se merkitsisi silloin sitä, että meidän harvan asutuksen ja laajan maantieteellisen etäisyyden maakuntamme joutuisivat eriarvoiseen asemaan huomattavalla tavalla.

Arvoisa puhemies! Sitten muutama sana sopimuspalokuntatoiminnan merkityksestä. Meillä Suomessa on 709 sopimuspalokuntaa, joissa on 13 400 hälytyskelpoista sopimuspalokuntalaista. Vastaavasti ammattihenkilöstöä meillä on 4 000. Pelastustoimen hälytystehtäviä, lähtöjä, oli viime vuonna 103 754, joista ensivastetehtäviä 22 653. Sopimuspalokuntalaiset osallistuivat noin 75 000 hälytystehtävään elikkä yli 60 prosenttiin näistä hälytyksistä. Jos Suomen pinta-alaa ajatellaan, niin peräti 90 prosenttia Suomen pinta-alasta on sopimuspalokuntien päävastuulla ja 46 prosenttia suomalaisista asuu näissä kunnissa. Tällä haluan painottaa sitä, kun ministerikin on paikalla, että on tärkeää, että tämä hallitusohjelman kirjaus sopimuspalokuntatoiminnan kehittämisestä johtaa käytännön toimintaan ja tuloksiin, niin että meillä säilyvät elinvoimaiset sopimuspalokunnat koko maassa, niihin saadaan uusia ihmisiä ja pystytään pitämään motivaation taso korkeana ja hyvä yhteistyö myöskin pelastuslaitosten kanssa. Sehän on paikoin mielestäni erittäinkin hyvää, ja olemme kiinnittäneet kaikki siihen huomiota, että ilman tätä sopimuspalokuntatoimintaa me emme pysty turvaamaan riittävää turvallisuutta koko Suomen alueella, erityisesti harva-alueilla.

Näillä evästyksillä, arvon puhemies, halusin tätä keskustelua avata.

14.12 Päivi Räsänen kd: Arvoisa rouva puhemies! Viime viikolla käsitelimme tuhatsivuista sote-uudistusta, joka liittyi myös tähän maakuntahallinnon luomiseen, ja tähän samaan pakettiin tavallaan kytkeytyy myös tämä hallituksen esitys, joka koskee pelastustoimen järjestystä, joka järjestetään myös näiden 18 maakunnan hallinnon alaisuuteen. Lyhyesti sanottuna, rouva puhemies, mielestäni tämä on tarkoituksenmukainen järjestely, kun kerran tähän 18 maakunnan malliin mennään.

Tässä pyritään myös vahvistamaan valtion ohjausta pelastustoimessa. Sehän on ollut hiukan ongelmallista, kun pelastustoimi on ollut ikään kuin kuntajohtoista ja kuntien käsissä ja ne ohjauskeinot ja vaikuttamiskeinot ministeriöstä käsin ovat välillä hiukan heikoilta tuntuneet. Nythän tätä merkittävästi vahvistetaan, ainakin henkilöstön puolesta, sisäministeriössä, kun hallinnollista henkilöstöä siirretään sisäministeriön pelastusosastolle tätä ohjaustehtävää varten. Mutta itselleni on kyllä vielä hiukan epäselvää tämän esityksen luettuani, vahvistuuko tämä valtion ohjaus riittävässä määrin, niin että voimme varmistua siitä, että kaikkialla Suomessa pelastuslaitosten toiminta on tasalaatuista ja että sitä pystytään tarkoituksenmukaisella tavalla myös ohjaamaan.

Tässähän tavoitteena on myös se, että pelastustoimen lähipalvelut säilyvät nykyisen kaltaisina, vähintään nykyisen tasoisina. Tämä on erittäin hyvä tavoite jokaisen kansalaisen kannalta. Ajatellaanpa sitten tulipaloja tai ambulanssin tarvetta, ensihoidon tarvetta, niin kyllähän pelastuslaitokset hoitavat sitä ihmisten kriittisintä avuntarvetta, ja todellakin tämä

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

jos mikä täytyy lähipalveluna säilyttää. Ymmärsin niin, että myös paloasemaverkosto säilytetään nykyisen kaltaisena. Sen ehkä ministeri voisi vahvistaa, että siitä ei olla leikkaamassa eikä sitä olla ohentamassa, ja sekin on mielestäni hyvä ja tarkoituksenmukainen asia.

Käytännössähän tämä johtaa siihen, että kun meillä on nykyisin 22 pelastuslaitosta, jatkossa niitä olisi vain 18. Se tarkoittaa, että Uudellamaalla Helsinki, Keski-Uusimaa, Itä-Uusimaa ja Länsi-Uusimaa yhdistyvät yhdeksi pelastuslaitokseksi, Pohjois-Pohjanmaalla Oulu-Koillismaa ja Jokilaaksot yhdistyvät ja sitten Pohjanmaan pelastuslaitokseen yhdistetään Keski-Pohjanmaalta Pietarsaari, Luoto ja Kruunupy. Nämä muutokset ovat tietenkin alueita ja henkilöstöä ajatellen merkittäviä mutta taloudellisilta vaikutuksiltaan melko pieniä. Muistan, että kun silloin viime vaalikaudella pohdittiin erilaisia malleja ja vaihtoehtoja — ja muun muassa tämä viiden pelastusalueen mallihan on ollut esillä — niin palkkojen harmonisointikulut ovat olleet sellainen vaikea kysymys, ne toisivat merkittäviä lisäkustannuksia. Tämän esityksen mukaan palkkojen harmonisointikustannukset ovat 2,3 miljoonaa euroa eli sen verran tarvitaan palkkarahaa lisää, että pysytään tämä uudistus toteuttamaan, ja se on aivan hallittavissa oleva asia.

No se, mikä tietysti on keskeistä tässä ratkaisussa, on se, että on kyllä tärkeää, että pelastustoiminnan hallinnolliset rajat noudattelevat sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen rajoja, koska pelastuslaitosten tehtävävolyymistä 70—80 prosenttia kohdistuu juuri ensihoitotoimintaan eli pelastuslaitokset hoitavat pääosin juuri tätä ensihoitoa. Sen takia on tärkeää, että se on todellakin sen saman hallinnon alaisuudessa, ja tällä esityksellä ja ratkaisulla turvataan näitä synergiaetuja sosiaali- ja terveystoimen ja pelastustoimen kesken.

Pelastustoimen järjestelmähän uudistui edellisen kerran vuonna 2004 — monet meistä, jotka olemme eduskunnassa olleet sitä aikanaan tekemässä, muistavat sen. Siihen saakka jokaisella kunnalla oli oma pelastuslaitos. Tuo oli valtava uudistus. Se merkitsi siirtymistä yli 400 kunnallisesta pelastuslaitoksesta 22 alueelliseen pelastuslaitokseen. Tästä tehtiin perusteellisia seurantatutkimuksia kolme kappaletta, ja näiden perusteella tuo uudistus onnistui hyvin ja esimerkiksi pelastustoimen kustannuskehitys on ollut maltillisempaa verrattuna muihin kunnallisiin toimialoihin ja palvelutaso on erilaisilla mittareilla mitaten joillakin osa-alueilla jopa parantunut.

Pelastustoimen tekemä työ on todellakin kansalaisten näkökulmasta äärimmäisen tärkeää. Ilman toimintavalmista, hyvin varustettua pelastustoimea yhteiskunnan perustoimintoja ei voida turvata. Ja aivan niin kuin täällä edustaja Antti Rantakangas totesi, suomalaiset luottavat siihen tutkitusti: useissa tutkimuksissa ammattiryhmistä palomiehet nousevat aivan sinne kärkisijalle, eli heihin luotetaan. Se tietenkin kertoo siitä, että pelastustoimi vastaa ihmisten henkeä ja terveyttä, samoin kuin tietysti ympäristön ja omaisuuden turvallisuutta, koskevista palveluista.

Edustaja Rantakangas otti täällä ansiokkaasti esiin sopimuspalokuntatoiminnan, ja sitä ei mielestäni tässäkään yhteydessä todellakaan voi sivuuttaa, sillä maamme pinta-alasta noin 90 prosentin alueella sopimuspalokunnat huolehtivat pelastustehtävistä, eli meillä on noin 15 500 sopimuspalokuntalaista maassamme, ja ilman tätä toimintaa pelastustoimintaa olisi suorastaan mahdotonta hoitaa. Erityisenä haasteena meillä tulevaisuutta ajatellen on se, miten saamme nuoria ja hälytyskelpoisia jäseniä sopimuspalokuntiin. Väestön ikääntyminen, muuttoliike, tiukkenevat työelämän vaatimukset ovat nostaneet kynnystä hakeutua vapaaehtoistoimintaan, ja kuitenkin sopimuspalokuntien toiminnan turvaaminen on pelastustoimen hälytystehtävien hoitamisen kannalta keskeistä. Vastaavan valmiusta-

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

son saavuttaminen etenkin haja-asutusalueilla pelkkää ammattihenkilöstöä palkkaamalla olisi taloudellisista syistä käytännössä mahdotonta, joten tähän järjestelmään täytyy joka tapauksessa panostaa. Mielelläni kuulisin myös ministeriltä kommentteja siitä, että kun sopimuspalonkuntalaiset ovat esittäneet erilaisia toiveita siitä, millä tavalla heidän toimintakykyään ja vetovoimaisuutta tähän toimintaan voitaisiin parantaa, niin onko näihin joitakin suunnitelmia ministeriössä olemassa. — Kiitos.

14.21 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pelastustoimi-alueita uudistetaan, ja tietysti on varmaan syytä pohtia sitä, että alueet ovat toimivia ja yhdenmukaisia koko maassa niin hyvin kuin ne suinkin voivat olla. Meillä on osaava, hyvä henkilökunta ja vapaapalokunnat. Huoli on kyllä siitä, että sairaankuljetuksessa tietyillä alueilla matkat tulevat todella pitkiksi silloin, kun on kiireellisistä kuljetuksista kyse. Silloin sairaanhoitopiirien pelastushelikopterit ovat tärkeässä roolissa. Ne kuuluvat STM:n puolelle.

Mutta te, arvoisa ministeri, vastaatte näistä Super Pumista eli koneista, jotka toimivat huonon sään aikaan meripelastuksen alueella. Ja ainakin yksi huoli on ollut Turun saaristoseudun Super Pumien toiminta. Te olette luvannut, että sitä selvitetään, voitaisiinko sitä jatkaa siellä. Lento kuitenkin täältä Helsingistä tarkoittaisi matka-aikaan noin 45—50 minuuttia lisää, ja se olisi monessa onnettomuustilanteessa kohtalokasta. Kysyisin: miten näissä neuvotteluissa on edetty?

Puhemies Maria Lohela: Avasin nyt vastauspuheenvuorojen varausmahdollisuuden, kun näytti, että pyyntöjä tuli useampia. Käydään nyt siis hetki debattia.

14.22 Ari Jalonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä, että pelastustoimea uudistetaan. Viitaten aikaisempiin puheenvuoroihin: pelastustoiminta, ensihoito, on oikeastaan semmoinen verkosto, mihin tulee palasia useista eri tahoista, ja se muodostaa semmoisen turvaverkon, joka sitten on sitä toimivaa yhteistyötä — mukaan lukien nämä helikopterit ja vaikkapa meripelastus.

Haluaisin nostaa myös sen esille, että mainittu sopimuspalokunta on pelastustoiminnassa tosiaan 90 prosenttia maapinta-alasta, mutta vastaavasti 90 prosenttia väkipeittoalueesta on sitten taas ammattilaisten alla, joten tämä on semmoinen yhteenliittymä, että niitä ei voi toisistaan oikeastaan erottaa, ja näiden pitää toimia yhteistyössä jatkossakin.

14.23 Sirpa Paatero sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On hyvä, että tämä maakunnallinen malli tähän varmaan tulee, koska monet asiantuntijat ovat tähän lausuneet, että jos mennään maakuntamalliin muuten, niin sitten nämä pelastuslaitokset olisivat samassa. Hieman tulee epäsuhtaisuutta, koska kritiikkiä on tullut erityisesti Uudelta- maalta, että tämä 1,6 miljoonan asukkaan malli ei ole ihan sama kuin 67 000 asukkaan malli. Semmoisesta varmaankin joudutaan keskustelemaan.

Minulla on kysymys, kun tässä siirretään henkilöstö ja kalusto kunnilta maksutta sinne maakunnalle ja vuokrataan kiinteistöt, niin kuin sotessa: onko se sama 3+1-malli näiden kiinteistöjen osalta ja niin, että velat jäävät joka tapauksessa sitten sinne kunnalle?

Ja kummallista: luin äsken, että tuli lausuntopyyntö viime viikolla tulleeeseen lakipakettiin, johon nyt jo tulee täydennys — tänään tuli lausuttavaksi. Kyllä tämä maakuntauudistuksen eteneminen tulee aika kummallisissa pätkissä.

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

14.24 Timo V. Korhonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen tavattoman tyytyväinen siitä, että nyt on päädytty tähän 18 pelastusalueen malliin. Näin varmistetaan tiivis yhteistyö sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa. Itse ymmärrän kuitenkin niin, että paras asiantuntemus palvelujen järjestämiseen tältäkin osin on tuolla alueella itsellään ja maakunnilla. Sen takia itseäni pohdituttaa — ehkä toisin kuin edustaja Räsästä, joka pohti, vahvistuuko ministeriön ohjausvalta nyt riittävästi pelastustoimen järjestämisessä — itse asiassa päinvastoin se, onko ministeriöllä liiankin voimakas ohjausvalta tässä pelastustoimen järjestämisessä kaiken kaikkiaan. Minä en itse haluaisi, että nyt edetään siihen malliin, että maakunnille jää vain toimeenpaneva rooli pelastustoimen järjestämisessä. Kysymys ministerille: millä periaatteella nyt tämä pelastustoimen rahoitus maakunnille on kohdennettu? Kysymyksen taustalla on se, voidaanko tässä riittävästi harvaan asuttujen alueitten [Puhemies koputtaa] pelastustoimi varmistaa.

14.25 Stefan Wallin r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin myöskin edustaja Heinosen tavoin kysynyt Super Pumien kohtalosta ja niitten toimintamahdollisuuksista yöaikaan, huonolla säällä. Tiedämme, että nopea liikkeellelähtö voi olla elämän ja kuoleman kysymys, ja 40 minuutin tällainen ylimääräinen matkustusaika voi siis olla kohtalokas potilaan tai hätään joutuneen ihmisen näkökulmasta. Tämä kysymys kiinnostaa.

Toinen kysymys taas liittyy näihin hallinnollisiin uudistuksiin ylipäätään. Ne ovat tietysti aina lähtökohtaisesti aikamoinen haaste, mutta myöskin maan kaksikielisyyden kannalta aikamoinen haaste. Näin ollen tähän kytkeytyy myöskin kysymys hätäkeskuksien toiminnasta, ja olisin tiedustellut: millä tavalla aiotaan tässä uudistuksessa huolehtia siitä, että hätäkeskuksissa on aina ympärivuorokautinen päivystys, joka myöskin pärjää maamme molemmilla kotimaisilla kielillä?

14.26 Antti Rantakangas kesk (vastauspuheenvuoro): Pari kommenttia edustaja Jaloselle: ensinnäkin tämä 46 prosenttia, minkä mainitsin, on se luku, jota käytetään, ja siellä alueella on varmasti myöskin ammattipalomiehiä, mutta 90 prosenttia ei ole se luku.

Edustaja Paaterolle sitten: Jos tämäkin olisi tuotu siinä samassa paketissa, kyllähän keskustelu tästä olisi jäänyt paljon vähäisemmäksi. On hyvä, että valmistellaan huolella ja tuodaan siinä aikataulussa kuin mahdollista tänne keskusteluun, ja tässä mielessä saamme hyvän keskustelun tässä pelastustoimen osalta.

Hyvälle ystävälle, edustaja Korhoselle sanon, että kun hallitusneuvotteluissa sovittiin tästä valtakunnallisesta ohjauksesta ja koordinaatiosta, se lähti siitä, että nyt kun tulee tietty könttäsukka sitä rahaa sinne maakuntiin, nämä valtakunnalliset kehittämishankkeet ovat tärkeitä, ettei käy niin, että eri mittasuhteiset maakunnat joutuisivat tavallaan niitä omia järjestelmiään rakentamaan — on kyse sitten tietojärjestelmästä tai koulutuksesta tai hankinnoista tai muista. Minun näkemykseni on, että valtakunnallinen ohjaus palvelee tätä kokonaisuutta [Puhemies koputtaa] ja myös näitä väestöpohjaltaan heikompia maakuntia.

14.28 Joona Räsänen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän uudistuksen osalta kyllä iso keskeinen kysymys liittyy todella tähän Uudenmaan tilanteeseen, josta myös tällä alueella paljon kritiikkiä on tullut — siis nämä neljä alueellista pelastuslaitosta nyt fuusioidaan yhdeksi pelastuslaitokseksi, joka todella on 23 kertaa suurempi kuin pienin pelastuslaitos tuolla Keski-Pohjanmaalla, ja tämä nyt varmaan tietenkin aiheuttaa jo tässä mittakaavassaan tietynlaisia haasteita. Olisin oikeastaan kysynyt: miten ministeri

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

vastaa nyt siihen kritiikkiin, mitä tältä alueelta on tullut, ottaen huomioon myös sen, että viime viikolla korkein hallinto-oikeus teki ratkaisun, missä Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirillä oli oikeus ostaa suoraan jo nykyiseltä aluepelastuslaitokselta palveluita, jolloin tätä järjestämistä ja tuottamista tältä osin ei tarvitsisi laittaa samaan organisaatioon? Tästä olisin kiinnostunut kuulemaan, mitä ministeri kommentoi.

14.29 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun tämä sote-mammuttipaketti oli täällä eduskunnassa, oppositio melkein yhtenä kuorona arvosteli valinnanvapautta sote-uudistuksessa, mutta seuraavassa virkkeessä arvosteltiin sitä, että tuolla syrjäseuduilla ei ole samanlaista valinnanvapautta kuin esimerkiksi pääkaupunkiseudulla. Sanoin silloin, että näin on aina ollut, näin on ja näin tulee aina olemaan: syrjäseuduilla ei ole kaikkia samoja mahdollisuuksia ainakaan yhtä lähellä kuin on kaupungeissa. Se silloin käyty keskustelu opposition puolelta oli mielestäni tällaista pelottelupropagandaa, ja mielestäni se käy hyvin ilmi siinä, että vaikka pyrimme kaikkialla turvaamaan mahdollisimman nopean hoitopääsyn, niin nyt kaikki pitävät aivan itsestään selvänä sitä, että syrjäkylillä ja syrjäseuduilla ei ole samanlaista tilannetta tässä hoitopääsyssä tai pelastustoimissa kuin esimerkiksi kaupunkiseuduilla.

14.30 Elsi Katainen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On todellakin hyvä, että päädyttiin tähän 18 alueen malliin. Se on kuitenkin luonteva yhteisö, jo valmiina oleva, siellä paikallistuntemus on kaikista vahvinta ja myös yhteys tuon ensivasteen kautta sote-alueeseen on jo sitten olemassa. Tämä sisäinen turvallisuus on hyvin pitkälti myöskin viranomaisyhteistyötä, ja yhteyden ja yhteistyön myöskin hälytyskeskusalueiden kanssa täytyy olla saumatonta. Kysyisinkin ministeriltä: onko nyt tässä tulevassa mallissa tämä asia otettu riittävästi huomioon niin, että alueet puhuvat samaa kieltä ja että paikallistuntemus on yhteneväinen?

14.31 Jyrki Kasvi vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tosiaankin hyvin perusteltua, että tämä yhteistoiminta maakuntien kanssa on pelastuslaitoksella kunnossa, koska oikeastaan se hoitoprosessi kulkee sieltä pelastuslaitoksilta sitten sinne sosiaali- ja terveyspalveluihin. Mutta samalla täytyy muistaa, että yhteistyön täytyy pelata myös toiseen suuntaan elikkä kuntiin. Tässä meillä on ollut ongelmia jo nykyisellään. Sen takia olen hyvin huolissani tästä Uudenmaan tilanteesta: jos meillä nämä pelastuslaitokset eivät ole välttämättä aina pystyneet kuntien kanssa joustavaan yhteistyöhön, miten käy jatkossa?

Havahduin tähän joitakin vuosia sitten, kun Helsingin seutua lähestyi kolme ukkossolua ja joka radiokanavalla kerrottiin, että nyt tulee ukkonen, nyt tulee ukkonen, pitää välttää ulkona liikkumista — tämä ei välittynyt kouluihin, ei päiväkoteihin. Lapset lähtivät metsäretkille, urheilutunnilla lähdettiin suunnistamaan, kun se myrsky iski. Olen yrittänyt saada selvää, miksi pelastuslaitokset eivät pystyneet tätä viestiä välittämään kouluihin, ja kukaan ei ole vielä pystynyt sitä minulle selittämään, miten se olisi pitänyt hoitaa. Toivottavasti nämä uudet järjestelyt sen takaavat.

14.32 Antti Kurvinen kesk (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kaksi kysymystä ja yksi kiitos:

Vaikka hyvä kollega, puoluetoveri, edustaja Rantakangas tuossa avasikin tätä ohjausjärjestelmän taustaa, niin itsellenikin heräsi vähän sama ajatus kuin edustaja Korhosella, että

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

tuleeko tästä nyt sitten liian tiukka ohjaus. Kysyisinkin ministeriltä: onhan tämä ohjausvalta, joka sisäministeriölle tulee, todella ohjausta eikä tällaista sanelua ja Helsingistä päin johtamista?

Lisäksi tässä keskustelussa on kyllä pakko vielä kerran ottaa se esille, että suurimmasta osasta Suomen turvallisuudesta vastaavat sopimuspalokunnat, sivutoimiset sammutusmiehet ja vapaapalokunnat. Se on myös erittäin kustannustehokas järjestelmä meidän julkiselle taloudellemme, ja siitä on vain pidettävä kiinni. Mielenkiinnolla odotan sitä tietoa ministeriltä, miten se hoidetaan tämän uuden lain aikana.

Mutta kiitos vielä ministerille ja hallitukselle tästä aluejaon muutoksesta. Maakuntapohja on luonteva myös pelastustoimeen.

14.33 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin haluan kiittää ministeriä oman maakuntani Pohjois-Karjalan puolesta siitä, että pelastustoimea jatkossakin kehitetään ja toteutetaan 18 maakunnan pohjalta. On todella järkevää, että pelastustoimi, ensihoito ja sote-palvelut muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden, kuten ne jo tällä hetkellä tuolla Siun sotessa muodostavatkin.

Tämä malli mahdollistaa parhaiten harvaan asutun maakunnan ensihoidon ja pelastustoimen toteuttamisen ja myös samalla saumattoman yhteistyön muiden toimijoiden, esimerkiksi Rajavartioston kanssa, koska tämä saumaton yhteistyö on ehdoton edellytys näille hyvälle ja laadukkaalle palvelulle esimerkiksi pitkien matkojen rajaseudulla tuolla Pohjois-Karjalassa. Todellakin alueet ja maakunnat ovat hyvin erilaisia, ja minä toivon hartaasti, että kehittämistä jatkossakin saa tehdä maakunnissa sen oman alueen erityispiirteistä käsin eli että se ohjaus ei ole liian voimakasta.

14.34 Anne Kalmari kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Jo 1865 asetettu järjestys määräsi kuntakokoukset huolehtimaan kouluista, vaivaishoidosta, petojen hävittämisestä ja palotoimista. Nämä ovat hyviä esimerkkejä toimista, jotka mielestäni nykyäänkin pitää hoitaa nimenomaan paikan päällä. On aivan totta, mitä edustaja Zyskowiec sanoi: kukaan syrjäseudulla asuva ei kuvittelekaan, että meillä siellä olisi samat palvelut kuin Helsingissä. Mutta on tärkeää, että ensivaste pystyy huolehtimaan koko maasta kohtuullisessa ajassa. [Ben Zyskowiecin välihuuto] Esimerkiksi itselläni todennäköisesti tuo aika on kolme varttia, ei tarvitse puhua liuotushoitoon pääsystä 7 minuutissa.

Mutta on tärkeää myös, että nimenomaan sopimuspalokunnista huolehditaan, koska jokainen ymmärtää sen, että jos palokunnan saapuminen kestää tuntitolkulla, ei ole järkeä sitä paloa edes lähteä sammuttamaan. Siksi minusta olisi erittäin tärkeää [Puhemies koputtaa] huolehtia myös sopimuspalokuntatoiminnan organisoinnista ihan lainsäädäntötasolla.

14.35 Ben Zyskowiec kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täsmennän vielä sitä, mitä halusin sanoa. Minun mielestäni on ihan selvää, että pyrimme Suomessa siihen, että kaikkialla maassa ja syrjäseuduillakin päästään mahdollisimman nopeasti hoitoon silloin, kun siihen on tarve. Mutta aivan kuten edellinen puhuja totesi, pidämme aivan itsestäänselvänä, että syrjäkyliltä ei voi olla samanlaista, yhtä nopeata, pääsyä sairaalaan kuin esimerkiksi jossakin kaupungin keskustassa. Halusin vain tuoda esiin sitä, että nyt kun sote-uudistusta tehdään, niin nyt tämä, että syrjäseudulla ei ole samoja valinnanmahdollisuuksia kuin vaikkapa jossain kaupungissa, on opposition puolelta haluttu tuoda esiin suurena ongelmana — joskin samalla he ovat sanoneet, että valinnanvapaus sinänsä on väärin.

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

Jos tällä tiellä ollaan, eli pidetään niin kuin silmämääränä jotain semmoista ideaalista tilannetta, että kaikilla olisi aivan sama mahdollisuus, niin nyt pitäisi samoin perustein kyseenalaistaa tämäkin uudistus.

14.36 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä edustajat Korhonen ja Kurvinen pelkäsivät, että valtio-ohjaus tässä laissa olisi kenties tulossa liiankin vahvaksi, mutta itseni on kyllä vaikea nähdä, millä tavalla tämä lainsäädäntö uhkaisi mitenkään maakunnallista ja alueellista vastuunkantoa ja päätöksentekoa. Täytyy muistaa, että valtion ohjaus on nimenomaan palvelujen käyttäjien, siis pelastustoimen palvelujen tarvitsijoiden, etu. Pelastustoimen palvelutasostahan maakunta jatkossakin päättää. Mutta jos tämä päätös on sisäministeriön arvion mukaan puutteellinen, niin siinä tapauksessa sisäministeriö voi määrätä sen täydennettäväksi ja näiden puutteiden korjaamiseen annetaan määräaika. Tämähän on nyt, hyvänen aika, toiminnan kannalta niin, että jos esimerkiksi toimintavalmiusajat alkavat rapautumaan, niin täytyyhän siihen [Puhemies koputtaa] puuttua.

14.38 Maria Tolppanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän esityksen mukaan Pohjanmaan pelastuslaitokseen yhdistetään Keski-Pohjanmaalta ruotsinkieliset Pietarsaari, Luoto ja Kruunupyö maakuntajaon mukaisesti. Sen sijaan kaksikielinen Kokkola jää tästä pois. Tässä Pohjanmaan kohdalla on huomioitava se, että tämä koko alue on Kristiinankaupungista Kokkolan rajalle eli koko meidän tuon puolen merialueelle, ja tuolla alueella ei ole yhtään ainutta täyden palvelun sairaalaa. Sinne ei jää täyden palvelun päivystyssairaalaa. Mihin nämä ihmiset viedään? Missä nämä ihmiset hoidetaan? Välimatkaa on useampia satoja kilometrejä. Vaasasta on Kristiinankaupunkiin 100 kilometriä, Kokkolan rajalle 140 — se on 240 kilometriä. Kyllä kai, jos tässä nyt esimerkiksi halutaan ensivaste taata ja pitää, meillä täytyy olla sellaiset valmiudet tuolla alueella, että ensivaste pystytään myöskin tarjoamaan ja antamaan silloin, kun tuolla sitä apua tarvitaan.

14.39 Lasse Hautala kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin kiitokset siitä, että tästä 5 alueen mallista luovuttiin ja päädyttiin tähän 18 pelastusalueen maakuntapohjaiseen malliin, joka itse asiassa on hyvin lähellä sitä jakoa, mikä jo tällä hetkellä on, lähinnä nyt Uttamaata lukuun ottamatta.

Lakiesityksestä nähdään, että sisäministeriöllä tulee olemaan vahva ohjausvalta näiden palvelujen tuottamisessa. Olennaista on kiinnittää huomiota siihen, mitä lausuntokierroksellakin jo nähtiin: ettei pelkästään väkilukuun perustuva malli sovellu pelastustoimen rahoitukseen, koska se saattaa johtaa harvaan asutuilla alueilla palvelujen heikkenemiseen. Ja kun tiedetään myös se, että maakuntien rahoituslaissa säädetään pelastustoimen rahoituksesta, ja kun näyttää siltä, että tässä kuitenkin tavoitellaan myös säästöjä ja esimerkiksi tietojärjestelmät vievät noin 23 miljoonaa euroa, niin on tärkeää, että nämä tullaan kaikki huomioimaan sitten maakuntien rahoituksessa, ettei käy niin, [Puhemies koputtaa] että palvelut olennaisesti heikkenevät.

14.40 Anders Adlercreutz r (vastauspuheenvuoro): Värderade talman! Om ni tillåter så utvidgar jag diskussionen lite från räddningsväsendet till att omfatta hur man når den hjälp som behövs.

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

Laajennan hieman keskustelua koskemaan myöskin sitä, miten apu tavoitetaan tai miten saada se viesti perille. Tämänhän pitäisi olla tasavertainen mahdollisuus joka puolella Suomea. Näin ei valitettavasti aina ole. Äskettäin tuttava törmäsi karhuun lenkipolulla Raaseporissa, soitti hätänumeroon, kysyi ensin, puhutteko ruotsia, vastattiin "kyllä", hän selitti asiaansa hetken, ja vastauksena oli se, että paloauto tulee kohta sammutustöihin — eli "björn" ja "brand" vaihtuivat keskenään. [Naurua]

No, tässä ei ollut hengenhädästä kysymys, mutta olisi voinut olla, olisi voinut olla vakavampi tilanne. Varsinkin jos on hätä päällä, oman kielen käyttäminen saattaa olla aika tärkeässä asemassa. Tiedän, ministeri Risikko, että te olette myöskin ollut huolissanne tästä asiasta. [Puhemies koputtaa] Miten te näette tämän asian? Miten taattaisiin se, että äidinkielestä riippumatta [Puhemies koputtaa] aina tavoittaisi sellaisen henkilön, joka pystyy ottamaan pyynnön vastaan?

14.41 Katri Kulmuni kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä lähtökohta 18 maakunnalle myös pelastustoimen järjestämisessä on aivan oikea ja hyvä, kiitokset siitä ministerille.

Kysymykseni liittyy kuitenkin merivartioston toimintaan. On aivan selvää, että kun säästöjä tulee myös pelastustoimen puolelle ja myös merivartiostolle, niin varmasti joudutaan rationalisointia tekemään, mutta nyt on kuitenkin huoli etenkin rajavalvonnasta ja pohjoisten merivartiostojen toiminnasta: ollaan siirtämässä yksikkö kokonaan pois, kauemmaksi rajalta. Kuten huomattiin vaikkapa syksyn 2015 turvapaikanhakijakeskustelussa, tärkeää on, että myös sitä rajavalvontaa siellä rajalla fyysisesti tarvittaessa voisi olla. Vaarana nimittäin on, jos Länsi-Suomen merivartiosto nyt tekee nämä keskittämispäätökset Ouluun ja Rovaniemelle, että tämä Kemin—Tornion seutu jäisi kokonaan ilman merivartiostotoimintaa ja se olisi ainoastaan sitten vapaaehtoisten meripelastajien varassa. Arkisissa olosuhteissa se ei mielestäni ole riittävää. Miten tämä tilanne etenee?

14.42 Ville Skinnari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Zyskowiec ehti jo lähteä, mutta hänellä oli kova hinku puhua valinnanvapaudesta tänään, niin valitettavasti siihen nyt ei päästä, mutta tässä aiheessa eli päivystystoiminnoissa ja ensihoidossa on vaikeaa edes kokoomuksen varmaan bisnesmahdollisuuksia nähdä.

Kuten olemme nähneet, pelastuslaitostoiminta ja sosiaali- ja terveysala eivät ole helppo yhdistelmä. Siellä on ollut paljon kitkaa meillä Päijät-Hämeessäkin viime vuosina, ja meillä on toiminut viimeiset kymmenen vuotta hyvin itsenäisenä liikelaitoksena pelastustoimi suoraan johtokunnan ja maakuntavaltuuston alaisuudessa. Nyt kysymys kuuluu: Miten jatkossa? Miten vaikuttamismahdollisuus toimintojen kehittämiseen ja rahoitukseen varmistetaan ja miten tätä kokonaisuutta osataan johtaa? Onko jatkossa tietämystä ja osaamista siitä, miten pelastuslaitoksen hallinnonala oikeasti toimii? Näihin kysymyksiin, arvoisa ministeri, pyytäisin teiltä näkemystä.

Puhemies Maria Lohela: Ennen ministeriä vielä edustaja Jalonen.

14.43 Ari Jalonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeastaan tuosta Skinnarin puheesta voi jatkaa niin, että kun on ollut paine siihen, että myös pelastustoiminnasta tulee säästää, ja sitä varten näitä ollaan tehty, niin kun 5 alueesta mentiin 18:aan, mikä ei mahdollista niin kovaa hallinnon kevennystä kuin mitä olisi voinut 5:n mallissa tulla, niin

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

mistä nyt on tarkoitus hakea nämä säästöt? Ei kai operatiivisesta miehistöstä? Vai onko toinen väistämätön toteamus oikeastaan, että nämä säästöt pitää unohtaa tässä kohtaa?

Puhemies Maria Lohela: Ministeri Risikko, enintään 5 minuuttia.

14.44 Sisäministeri Paula Risikko: Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia teille kaikille näistä erittäin hyvistä kysymyksistä ja kommenteista, ja kiitoksia kiitoksista siitä, että tämä siirrettiin nyt sitten... Ensin oli ajatuksena 5, mutta sitten tuli 18, ja minä itse pidän tärkeänä, että yhteistyö- ja synergiaetu sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa ja erityisesti ensihoidon kanssa säilytetään. Se oli itse asiassa tässä sellainen tärkeä puoli, mitä haluttiin pitää yllä, ja se oli vaikuttavana tekijänä erittäin paljon, koska sillä on myös merkitystä tässä kustannuskehityksessä. Täällä edustaja Jalonen kysyi tästä kustannuskehityksestä, niin nyt kun tämä siirrettiin niille 18:lle, niin tietenkin pitää miettiä, miten saadaan kustannuskehitystä hillittyä. Tässähän ei ole tarkoitus säästötoimiin tulla vaan kustannuskehitystä hillitä, kuten sotessakin, ja sehän tehdään tietysti yhteistyöllä, synergiaa saavuttamalla, prosessia hiotaan, johdetaan oikein, ja se valtionohjaus tarvitaan myöskin siitä syystä.

Täällä vähän murehdittiin, miten tämä rahoitus sitten riittää ja niin edelleen. Kun maakuntahallintoon mennään, niin se on varmasti ihan yhteinen murhe kaikille näille, että miten rahat riittävät. Tällä hetkellä hallintovaliokunta käsittelee rahoituslakia, joka on täällä hallituksen esityksenä jo. Siinä on sote ja pelastus sitten yhdessä, ja se on täällä talossa jo.

Sitten täällä murehdittiin myöskin, että miten tämä valtionohjaus. No, tässä on varmasti peleko pahee ku paukahros, niin kuin meilläpäin sanotahan, elikkä aina peljätään sitä, että jos se valtio nyt kauhiasti rupiaa päällepäsmäämään, kun on itsehallintomaakunta. Kyllä tässä nyt kuitenkin, jos me aiomme saada yhdenvertaiset palvelut, silloin sitä valtionohjausta pitää olla, ja jos me aiomme tämän kustannuskehityksen saada hillittyä, niin tätä valtionohjausta pitää olla — aivan samalla lailla kuin sotessakin nyt tulee valtionohjausta enemmän. Hyvä niin, ja sillä me saamme nimenomaan tällaiset ongelmatkin poistettua helpommin. Eikä tule liian tiukkaa, olen aivan varma siitä. Nimenomaan tämä on sopimuksiin perustuvaa, ja valtioneuvostohan tässä on aina sitten siellä loppupeleissä, ja siinä edustetaan koko maata.

Täällä on murehdittu myöskin tätä Uudenmaan tilannetta, sitä, kun siitä tulee näin valtavan suuri. Tästä asiasta on myöskin Helsingin kaupunki reklamoinut, ja kyllä minä nyt sanon suoraan, että mielestäni tämä on vähän niin kuin jälkijätöistä. Helsinkiin ja tänne metropolialueelle tarjottiin eräällä lailla mahdollisuutta tehdä oma sote, ja siitä ei tullut mitään. Jos sote olisi ollut täällä metropolialueella omanlaisensa, niin sitten tämä pelastuskin olisi ollut omanlaisensa. Mutta kun sitä nyt ei tullut, niin jos me haluamme tämän synergian säilyttää, niin siitä syystä me tulemme nyt menemään tähän Uudenmaan pelastusalueeseen ja pelastuslaitokseen. Siitä on tullut tietenkin myöskin erittäin hyviä palautteita, mutta myöskin tietysti on huoli, kun se on niin suuri. Mutta niin kuin tuossa puheissani sanoin aikaisemmin, me pystymme antamaan Uudenmaan alueelle muun muassa tällaisia yhteisiä valtakunnallisia tehtäviä nyt kun täällä on volyymia eri tavalla. Uskon, että me pääsemme erittäin hyvään keskusteluun ja hyvään toimintaan.

Sopimuspalokunnista käytettiin ansiokas puheenvuoro. Kiitoksia siitä. Me tarvitsemme sopimuspalokuntia, ne ovat ehdoton edellytys sille, että meillä hyvä pelastustoimi säilyy jatkossakin ja se säilyy lähipalveluna ja muutenkin tämä yhteistyö pelaa. Meillä on yhteinen hanke SPEKin kanssa, jossa nimenomaan mietitään sitä kouluttamista ja myöskin

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

nuorten saamista mukaan palokuntatoimintaan myös tulevaisuudessa. Tässä yhteydessä hyvinkin mieluusti suosittelen palokuntanuorten toimintaa. Itsekin olen entinen palokuntanuori ja pidän sitä hyvänä tällaisena kansalaistaitoharrastuksena, ja on muuten aika edullinen, kun puhutaan myöskin harrastusten edullisuudesta.

Sitten jos vielä muutaman sanan saa sanoa: Kaksikielisyydestä murehdittiin, ja se on perusoikeus ilman muuta. Sitten kuinka ollakaan hätäkeskuksissa todettiin se, että Vaasassa erityisesti on ongelmia ruotsinkielisen palvelun ja kaksikielisten hätäkeskuspäivystäjien saatavuudessa. Siitä syystä me nyt lähdemme kouluttamaan ja arvioimme, josko Vaasassa voisi järjestää hätäkeskuspäivystäjien koulutusta, mutta myös silmällä pitäen sitä, että koko Suomessa tarvitaan kaksikielisiä, koska tilannehan on se, että kun tulevaisuudessa se puhelu yhdistyy mihin tahansa hätäkeskukseen, niin siellä pitää pystyä puhumaan sekä suomea että ruotsia.

Suurempana ongelmana pidän kuitenkin sitten vielä sitä paikkatietojärjestelmää, mikä on todella kompleksinen. Elikkä vaikka katujen nimet vaihtuvat jatkuvasti, niin sen paikkatiedonhan pitäisi meillä olla ajantasaista, ja siitä syystä, hyvät kollegat, kannustan, että teillä ja teidän omaisillanne ja läheisillänne ja kaikilla on 112-applikaatio tuolla kännykässä, koska se ainakin sitten helpottaa sitä teidän löytymistänne, jos sitten apua tarvitsette. Siinä nyt yksi esimerkki tästä.

Saanko ihan lyhyesti sanoa tästä Super Pumasta, kun tästä kysyttiin? — Kaiken kaikkiaan uusia järjestelyjä tulee tuolla ict-puolella, ja kun me saamme ne kuntoon, tiedotkin paremmin sitten liikkuvat. Kyllä ne tietysti liikkuvat nytkin. — Mutta nyt puhutaan sitten näistä Super Pumista. Täällä oli vähän väärä käsitys mielestäni eräällä kansanedustajalla, kun hän sanoi, että pystytäänkö pitämään kopterit Turussa. Kyllä, sehän on tarkoitus. Kopterithan pysyvät Turussa ilman muuta ja lentoja pystytään aivan varmasti jatkamaan. Kysymyshän on ollut siitä öisestä lennonjohdosta. Meillä on Suomessa niin hienot kopterit, että ne pystyvät nousemaan säällä kuin säällä, mutta ongelma on ainoastaan se, että jos on erittäin paha keli, niin ei pystytä laskeutumaan ilman lennonjohtoa. Nyt Finavia on ottanut siitä aika paljon rahaa eli noin 400 000 per vuosi. Kun me siis maksamme maltaita siitä lennonjohdosta öiseen aikaan, jota me emme tarvitse kovinkaan usein, niin nyt on käyty keskusteluja siitä sitten, ja itse asiassa Finavian kanssa on tehty päätös, että ainakaan tässä vaiheessa sopimusta ei jatketa. Mutta ei siis voi laskeutua Turun kentälle, jos ei ole lennonjohtoa ja jos on erittäin paha sää, mutta voi laskeutua muille kentille, ja on varmistettu se, että mitään ongelmaa siitä ei pitäisi tulla. Mutta siitä huolimatta sanon, että olen tekemässä työtä hyvin paljon sen eteen, että me pystyisimme sen lennonjohdon siellä säilyttämään joka tapauksessa, koska vaikka Rajavartiosto sitä ei tarvitse, niin mahdollisesti elinkeinoelämä ja muut tarvitsevat. Olen kyllä niihin talkoisiin tuki tulossa mukaan, mutta siihen tarvitaan myös muita talkoolaisia, ja siitä syystä on käyty neuvotteluja sairaanhoitopiirin ja kaupungin ja maakunnan kanssa, että me voisimme sen öisen lennonjohdon siellä säilyttää tavalla tai toisella. Elikkä kopterit säilyvät, eikä ole ongelmaa mitenkään pelastuksen suhteen, mutta tietysti kokonaisuuden kannalta olisi hyvä, että siellä olisi öinen lennonjohto, ja siitä keskustelua käydään. — Kiitos.

Puhemies Maria Lohela: Sitten takaisin puhujalistaan.

14.52 Kari Kulmala ps: Arvoisa rouva puhemies! Pelastustoimen tavoitteena on parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Tavoitteena on myös onnettomuu-

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

den uhatessa tai tapahduttua, että ihmiset pelastetaan, tärkeät toiminnot turvataan ja onnettomuuden seurauksia rajoitetaan tehokkaasti. Tämä tavoite on toteutumisen arvoinen. On kyse meidän jokaisen arjen turvallisuudesta, ihan jokaisena päivänä.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki pelastustoimen järjestämisestä. Pelastustoimi on voimassa olevan pelastuslain mukaan kuntien lakisääteistä yhteistoimintaa, jota hoitaa 22 alueellista pelastuslaitosta. Pelastustoimen järjestämisvastuu ehdotetaan säädettäväksi maakuntalaissa tarkoitettujen maakuntien järjestettäväksi. Mielestäni tämä on ainut oikea vaihtoehto myös maaseudun asukkaille, jotka tarvitsevat palvelua ja arjen turvallisuutta jokaisena päivänä. On selvää, että sosiaali- ja terveystoimen järjestämisvastuu vaikuttaa myös pelastustoimeen.

Pelastustoimen toimiminen jatkossakin osana ensihoidon palveluketjua edellyttää, että pelastustoimi ja ensihoito organisoidaan maakunnissa samaan oikeushenkilöön. Ensihoidon järjestämisvastuu esitetään siirrettäväksi jatkossa maakunnille. Tällöin tulee myös pelastustoimi siirtää maakuntien järjestämisvastuulle. Tavoitteena on, että pelastuslaitokset voivat jatkossakin hoitaa ensihoito- ja ensivastetehtäviä. Mielestäni tämä on oikea suuntaus, millä varmistetaan se, että Pohjois-Karjalan syrjäisimmässäkin kolkassa on palvelut saatavissa.

Muutoksen jälkeen maakunnan liikelaitoksien olisi laadittava järjestämisvastuulleen kuuluvista palveluista omavalvontaohjelma, jossa määritellään, miten palvelujen toteuttaminen ja laatu varmistetaan. Omavalvontaohjelmassa olisi lisäksi määriteltävä, miten palvelujen toteutumista ja laatua seurataan ja miten havaitut puutteellisuudet korjataan. Minusta nämä ovat hyviä asioita, ja pidän tärkeänä, että ne on tähän esitykseen kirjattu.

Tällä ehdotetulla lailla ei sellaisenaan olisi merkittäviä vaikutuksia pelastusviranomaisien päivittäiseen toimintaan, eikä lakiehdotus muuttaisi muiden viranomaisten vastuita eikä viranomaisten keskinäisiä johtosuhteita. Tämä on mielestäni hyvä tiedostaa, koska jokaisella organisaatiolla säilyvät omat tehtävät. Pelastustoimen siirtämisellä 22 pelastustoimen alueen vastuulta 18 maakunnan vastuulle ei ole myöskään Uudenmaan maakuntaa lukuun ottamatta merkittäviä rakenteellisia tai alueellisia vaikutuksia.

Arvoisa rouva puhemies! Otan tässä samalla esiin pelastuslaitosten lähiyhteistyön jatkumisen turvaamisen. Suomen tasavallan lähialueyhteistyö Venäjän federaation kanssa perustuu maiden välillä 1992 solmittuun sopimukseen sekä Helsingissä 1994 solmittuun sopimukseen yhteistyöstä onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja niiden seurausten torjumiseksi. Vuoteen 2004 lähialueyhteistyössä olivat mukana yksittäiset raja- ja rajoittuvat palolaitokset ja vuodesta 2004 alkaen Lapin, Oulun, Koillismaan, Kainuun, Pohjois-Karjalan, Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson pelastuslaitokset. Vastaavasti Venäjän puolelta yhteistyössä ovat olleet mukana Kuolan niemimaa, erityisesti Murmanskin alue, Karjalan tasavallan, Luoteis-Venäjän, erityisesti Leningradin alueen ja Pietarin pelastusorganisaatiot. Vuodesta 2013 alkaen ulkoministeriön lähialueyhteistyömäärärahat on tarkoitettu kohdistaa monenväliseen alueelliseen yhteistyöhön, kuten pohjoinen sekä arktinen ulottuvuus, Itämeri- ja Barents-yhteistyö. Ihan muistutuksena, että Suomi on tänä vuonna Arktisen neuvoston puheenjohtajamaa.

Sisäasiainministeriön pelastusosaston kansainvälisten asioiden yksikkö on yrittänyt etsiä Suomesta organisaatiota, joka toimisi EU-rahoituksen hakijana ja mahdollisesti hallinnoijana. Asiaa on tiedusteltu muun muassa raja- ja rajoittuvilta pelastuslaitoksilta. Pelastuslaitokset eivät ole katsoneet voivansa ottaa asiaa hoidettavakseen, koska sopimukset ynnä muut on solmittu vastuuministerien ja Suomen tasavallan sekä Venäjän federaation halli-

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

tusten välillä. Lisäksi pelastuslaitoksella ei ole taloudellisia mahdollisuuksia osallistua EU:n ja Venäjän väliset rajat ylittäviin yhteistyöhankkeisiin, koska rajat ylittävät yhteistyön EU-ohjelmat edellyttävät osa- tai omarahoitussuusia. Pelastuslaitoksella on kuitenkin ammattitaitoa, halukkuutta ja intressejä olla mukana lähialueyhteistyön kaltaisessa koulutuksellisessa ja operatiivisessa toiminnassa. Tällöin on mahdollista antaa edellä mainittuihin sopimuksiin pohjautuvaa, toimivaltaisen viranomaisen pyyntöön perustuvaa apua kummallekin puolen valtakuntien rajaa nopeasti, tehokkaasti ja riittävällä operatiivisella voimalla.

On erittäin tärkeää, että rajat ylittävään yhteistyöhön ei tule pienintäkään katkosta tämän uudistuksen jälkeenkään, koska samalla alkaa kaksi vuosikymmentä kestäneen yhteistyön aikana rakennetun yhteistyöverkoston rapautuminen. Vaikutukset näkyvät etenkin henkilötasolla, sillä venäläisten kollegoiden urakierto- ja eläkejärjestelmät poikkeavat suuresti omistamme. Katkokset yhteistyössä tai peräti sen loppuminen vaikuttavat lamaanuttavasti nopean avun antamista tukeviin toimintoihin.

On myös ymmärrettävä, että monet asiat etenevät maidemme välillä vain hyvien suhteiden voimalla. Venäjän ja Suomen pelastustoiminnasta vastaavat ministerit sopivat Moskovassa vuonna 2013 ministeriöiden välisen pysyvän työryhmän perustamisesta. Työryhmä perustettiin vuonna 2014. Työryhmän tavoitteena on kehittää yhtenäisiä käytäntöjä rajat ylittävässä yhteistoiminnassa. Työryhmään on nimetty myös raja-alueiden alue- ja paikallishallinnon edustajia. Suomesta edustajina ovat Pohjois-Karjalan ja Kymen pelastusjohtajat sekä Pohjois-Suomen aluehallintoviraston edustaja. Lisäksi työryhmässä on edustus Häätakeskuslaitoksesta.

Suomen ja Venäjän välinen pelastuspalvelusopimus antaa alueellisille ja paikallisille viranomaisille mahdollisuuden rajat ylittävän yhteistoiminnan järjestämiselle. Sopimuksen mukaan kummankin maan lähialueiden alueelliset ja paikalliset toimivaltaiset viranomaiset voivat kansallisen lainsäädännön nojalla sekä toimivaltansa ja käytettävissä olevien varojen puitteissa sopia keskenään sopimuksen tarkoittamasta yhteistyöstä. Kukin viranomainen vastaa tällaisista sitoumuksista johtuvista velvoitteista.

Itä- ja Pohjois-Suomen pelastuslaitosten yhteistoiminnan jatkaminen Venäjän puolella olevien toimijoiden kanssa on perusteltua ja kannatettavaa. Paikallisen tason Venäjä-yhteistyön rahoittamiseen ei enää ole olemassa erityisiä valtion talousarviossa olevia rahoitusjärjestelmiä, koska lähialueyhteistyörahoitus on lopetettu. Rajat ylittävä paikallistason yhteistyön rahoitus perustuu tältä osin pelastuslaitosten omaan rahoitukseen.

Arvoisa rouva puhemies! Näkisin hyvänä, että valtakunnallinen yhteistoiminta Suomen ja Venäjän välillä sekä sisäministeriön päättämä kansainvälinen pelastustoimen avunanto-toiminta rahoitettaisiin edelleen valtion tulo- ja menoarviosta. Mikäli rahoitus on maakunnilla, on suurena vaarana, että toiminta loppuu tai vähenee oleellisesti. Tähän pystymme vielä itse vaikuttamaan.

15.00 Ari Jalonen ps: Arvoisa puhemies! Ministeri Risikko kertoi olevansa vpk:n kasvatiti — niin olen minäkin: 10-vuotiaana olen mennyt Porin VPK:n nuorisosaastoon ja siitä asti pelastusalalla aina mukana ollut. Tässä oli useita asioita, mitä haluaisin kommentoida tällä vaatimattomalla kokemuksella.

Aloitetaan vaikkapa tuosta aluejaosta. Ensimmäiseksi tarvitsee todeta, että ihan ydin on tosiaan se, että pitää olla yhteinen aluejako ensihoidon aluejaon kanssa. Se on siis se määrävä tekijä, koska muuten menetetään sitä synergiaetua, ja jos synergiaetu menetetään,

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

niin siinä tapauksessa pelastustoimesta lähtisi puolet porukasta pois, ja se ei varmaankaan ole kenenkään ajatusmaailmassa hyväksyttävää. Ensin aluejako oli sellainen, että jossain vaiheessa 12:ta pyöriteltiin, sitten alueita oli 5 ja nyt 18, ja toki kaikkiin näihin pohdin toimivaa mallia ja niitten hyviä ja huonoja puolia. Ja kun sitä 5 alueen mallia pyöritteli, niin siinä olisi ollut kaikista isoin mahdollisuus keventää hallintoa ja saada sieltä niitä säästöjä.

Täällä käytettiin tämmöistä lausuntoa, kommenttia, että paras asiantuntemus on maakunnissa. Jos katsotaan lausuntokierroksen vastauksia, niin siellä iso osa lausunnoista on 18:aa puoltavia, 5:tä vastustavia. Mutta jos katsotaan tarkemmin niitten sisältöä ja muistetaan, että taustalla oli mahdollisuus keventää hallintoa, niin kysymys kuuluu, ketkä ovat ohjanneet pelastustoimen alueiden lausuntoja, ketkä ovat ohjanneet maakuntien lausuntoja. Ne kulminoituvat pelastusjohtajiin, ja kun he ovat saaneet kahdessa merkittävässä roolissa lausua oman viestinsä ja siinä on ollut tietty asia, niin minä olen törmännyt ajatukseen, kysymykseen, onko pelko oman työpaikan menettämisestä ohjannut liikaa tätä lausuntoa.

Jos katsotaan lausuntoja operatiiviselta puolelta, niin operatiivisella puolella — ne, jotka tekevät sitä työtä niin kuin suuri kansa ymmärtää elikkä sammuttavat niitä tulipaloja ja ajavat ambulanssia ynnä muuta, ynnä muuta — ollaan oltu 5 alueen kannalla. Ja se, mikä tässä on ollut semmoinen yhteinen tekijä, on se, että nyt meillä on tällä hetkellä 22 täysin eri tavalla toisistaan toimivaa pelastustoimea ja tätä yhteistä ohjattavuutta, tämmöistä linjausta valtakunnan tasolta, on kaivattu. Nyt tästä pitää huolehtia — kun tehdään tämä niin, että on 18 aluetta — että saadaan ministeriöön riittävä ohjausvaikutus, jotta saadaan tehokkuutta tähän toimintaan ja saadaan esimerkiksi rajat ylittävään toimintaan tehokkuutta.

Edustaja Kulmala ylitti valtakunnankin rajat, joten sekin on pidettävä mielessä, mutta tämä pelastuslaitoksen toiminta ylittää monenmoisia rajoja, niin maakuntarajoja tulevaisuudessaakin kuin eri virkamiesten rajoja. Ja tämä viranomaisyhteistyö on myös yksi semmoinen, mikä on pidettävä mielessä, ja tämä ministeriön suurempi ohjausrooli vaikuttaa tähän. Eli tämmöinen asia on pidettävä mielessä.

Arvoisa puhemies! Kuinka pitkä puheenvuoro tässä oli?

Puhemies Maria Lohela: 10 minuuttia.

10 minuuttia, kiitoksia. — Jatkan vielä sitten koulutuspuolesta.

Sopimuspalokunnat ovat tosiaan merkittävä osa pelastustoimea. Ne vastaavat isosta osasta Suomen maankamaraa, ja se on tulevaisuudessaakin näin, tästä ei pääse yli eikä ympäri. Mutta samaan aikaan on myös todettava, että sillä sektorilla pelastustoimessa on erittäin suuria haasteita. Jos käytetään tulipaloa esimerkkinä, niin tulipalo ei katso sitä, onko vaarallisessa ympäristössä toimiva henkilö mies vai nainen, ammattilainen vai sopimuspalokuntalainen, joten tästä johtuen kaikki pätevyysvaatimukset ovat luonnollisesti kaikilla samanlaiset. No, työn luonteesta johtuen ne ovat tietenkin kohtalaisen haastavat, ja tämä on johtanut siihen, että entistä pienempi osa sopimuspalokuntalaisista on niin sanotusti savusukelluskelpoisia. Samaan aikaan yhteiskunnassa on tehty säästöjä useilla työpaikoilla, ja semmoista löysää työvoimaa ei ole enää olemassa, joten työnantajalle on muodostunut kynnys siihen, päästääkö se sen sopimuspalokuntalaisen työstä sammuttamaan sitä tulipaloa tai hoitamaan sitä tehtävää, mikä pelastustoimessa vastaan tulee. Useilla työpaikoilla tämä on muodostunut jo jonkinlaiseksi ongelmaksi. Ja ongelma muodostuu pelastustoillemme siinä vaiheessa, kun niitä savusukelluskelpoisia ei tule sopimusta vastaavaa, hälytys-

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

vastetta vastaavaa, määrää. Eli koko pelastustoiminta sopimuspalokuntapuolelta katsottuna on erittäin suurissa vaikeuksissa, ja minä tosiaan, niin kuin ministerikin, kannustan alalle uusia nuoria, joista sitten myöhemmin voi tulla sopimuspalokuntalaisia tai alan ammattilaisia, niin kuin minusta. Mutta harrastus on kuitenkin hyvä.

Sitten jos mennään ammattipuolelle, niin vastaava työn rasittavuus on myös siellä. Jos sain vaiheessa eläkeikää nostettiin, mutta se tulipalojen vaativuus, keikkojen vaativuus, ei ole helpottanut vastaavassa määrin, vaan se on kenties tullut jopa vaikeammaksikin, ja tästä tulee se, että myöskään ammattipalokunnassa toimivista kaikilla ei ole enää kykyä suoriutua kaikista tehtävistä. Niitä semmoisia paikkoja, semmoisia tehtäviä, joissa ei vaaditaisi esimerkiksi savusukelluskelpoisuutta, on aika vähän, ja tästä tullaan siihen johtopäätökseen, että pelastusalan koulutuksesta on muodostettava semmoinen, joka mahdollistaa urapolun, henkilön etenemisen urallaan ja siirtymisen jopa sen sektorin ulkopuolelle ja muihin tehtäviin. Eli kysymys tässä kohtaa olisi: mitä tälle koulutus uudistukselle tässä kohtaa nyt kuuluu? [Maria Tolppasen välihuuto]

Ja palaan vielä niin kuin loppukiteytyksenä näihin ajatuksiin, mitä tässä sanoin: Totean, että tämä 18 alueen malli on silti nyt tässä tilanteessa paras mahdollinen. Mennään sillä eteenpäin, mutta näitä ongelmatilanteita, haasteita, mitä tässä on, se ei vie, ja veikkaan, että säästöjä tästä ei kovin paljon tule. — Kiitos.

15.11 Maria Tolppanen sd: Arvoisa puhemies! Minua huolettaa kanssa tässä yksi kohta todella paljon. Ensinnäkin on erittäin hyvä asia se, että hallitus jatkaa taloudellisten vaikutusten arviointia määrärahan ja henkilötyövuosien osalta, mutta tässä paperissa kerrotaan myös, että pelastuslaitosten henkilöstöstä on seuraavan viiden vuoden aikana jäämässä eläkkeelle noin 380 henkilöä. Huoli on siitä, palkataanko heidän tilalleen uutta väkeä vai jätetäänkö näitä eläkepaikkoja täyttämättä. Kun tällainen määrä on lyhyessä ajassa jäämässä eläkkeelle, niin onko tässä esityksessä nyt otettu huomioon se, että siihen pitäisi ennalta varautua, niin että ihmiset eivät tule pelkästään uuteen työpaikkaan, näin vaatimaan työpaikkaan, jossa ei sitten ole sitä perehdyttämistä ja kouluttamista?

Me kaikki tiedämme sen, miten kävi, kun perustoimeentulotukiasiat siirrettiin kunnilta Kelalle, ihmisille, jotka eivät olleet tehneet sitä työtä aikaisemmin — silloin tulivat valtavat ruuhkat ja muut. Pelkään, että tällä puolella saattaa käydä samalla tavalla, jos ei tätä uutta väkeä rekrytoida tarpeeksi ajoissa ja jos ei sitä tule tarpeeksi paljon. Kolme- ja puolisataa ihmistä on valtava määrä työntekijöitä. Se on valtava määrä ihmisiä, ja heidän vastuullaan on hyvin pitkälle myöskin ihmishenkiä. Heidän pitää pystyä välittämään se avunpyyntö sille yksikölle ja jopa opastamaan se yksikkö sinne kohteeseen, kun kerrotaan vähän epämääräisesti, missä se on: "Sieltä sitten sen ison harmaan kiven tyköä käännyt sen ison kuusen kohdalta vasemmalle." Jonkun pitää tuntea myöskin se reitti, ja sitä ei kukaan opi ihan hetkessä, kun uutena työntekijänä tulee.

15.13 Antti Kurvinen kesk: Rouva puhemies! Täällä on käyty erittäin hyvää keskustelua suomalaisen palo- ja pelastustoimen tulevaisuudesta, ja se tulee olemaan nyt ison muutoksen keskellä, niin kuin moni muukin toimiala osana tätä meidän sosiaali- ja terveydenhuolto- ja maakuntauudistusta.

Kuten aiemmin vastauspuheenvuorossani sanoin, mielestäni maakuntapohja, 18 itsehallinnollista demokraattista maakuntaa, on oikein hyvä ja luonteva pohja järjestää myös palo- ja pelastustoimi. Kuten täällä paljon minua oppineemmissa puheenvuoroissa tuotiin

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

esille, palo- ja pelastustoimella on aivan elimellinen yhteys ensihoitoon, ja siksi niitten pitää kulkea käsi kädessä, sekä sotien järjestämisen että pelastustoimen järjestämisen.

Täällä käytettiin todella hyviä puheenvuoroja myös sopimuspalokuntatoiminnan puolesta, ja oikein hyviä vastauksia sain ministeriltä, kiitos niistä. Hyvältä kuulostaa. Täytyy tässä kohtaa todeta, että taidamme olla ministerin kanssa saman palokuntanuorisosaaston kasvattajia — tosin tarkennuksena pitää sanoa, että eri aikaan kuitenkin.

Ja kyllä täytyy edustaja Jaloselle todeta, että hän nosti ihan hyviä asioita esille, näitä realiteetteja, esimerkiksi savusukelluskelpoisuuksista, sen, että löytyy riittävästi henkilöitä, jotka ovat motivoituneita tulemaan hälytyksiin. Mutta kyllä tilanne on kuitenkin se, että jos sopimuspalokuntatoiminta, vapaapalokuntatoiminta, lähtee rapautumaan, niin sitten me olemme tosi isoissa vaikeuksissa, myös julkisen talouden kannalta. Kyllä kuitenkin se, että meillä on olemassa vapaa- ja sopimuspalokuntia, on sellainen asia, että me olemme viimeisen turvallisuuspalvelun saaneet pidettyä lähipalveluna, palo- ja pelastustoimen. En yhtään vähättele ammattipalomiesten osaamista, se on aivan loistavaa — Kuopiossa annetaan loistava koulutus — mutta kuitenkin tämä vapaaehtoispuoli pitää pystyä. Se on sillä lailla ihan eri tavalla rakentunut kuin vaikka poliisin toiminta. [Ari Jalonen: Mä saan just noin!]

15.15 Sirpa Paatero sd: Arvoisa rouva puhemies! Yksi pala elikkä pelastuslaitosten osuus on tänään tästä isosta paketista täällä.

Ensin kiitokset: hyvä, että siinä ensihoitokysymyksessä pitäydettiin tässä samassa alueessa eikä annettu sitä markkinoiden hoidettavaksi yhtiöille, niin kuin tässä jossain vaiheessa oli suunnitelmia.

Äsken jo mainitsin, että meillä on nämä alueelliset haasteet tämän epäsuhtaisen koon kanssa, on se sitten Uusimaa tai ovat ne sitten pienemmät maakunnat, mitkä tulevat olemaan sekä sotessa että pelastuslaitoksen yhteydessä.

Meillä viime viikolla oli täällä maakunta- ja sote-järjestämislaki, iso paketti, ja todellakin äsken luin sähköpostia ja totesin, että nyt siihen tehdään täydennystä, täydentävää lakiesitystä, ja täytyy myöntää, että hämmästyin hieman: eikö nyt olisi ollut mahdollista odottaa, niin ettei viikko sen jälkeen, kun se iso paketti on tänne tullut, missä on myöskin pelastuslaitoksen rahoitus, olla uudestaan käsittelemässä sitä pakettia? Elikkä meillä siinä hallintovaliokunta juuri viime viikolla aloitti, ja nyt sitten ehkä kuukauden, kahden päästä tulee tämä rahoitusosuus ihan samaan lakiin. Hämmäntävää hieman tältä osuudelta. En olenkaan kiistä, etteikö pelastuslaitoslaki, joka tänään on täällä, ole oma kokonaisuutensa, mutta että tulee rahoituslaki, joka tulee osaksi sitä lakipakettia, joka meillä jo on ollut täällä — se oli hämmäntävää.

Tähän kyseessä olevaan lakiesitykseen liittyy myöskin malli, jolla liikelaitos on sitten se pelastuslaitoksen ohjaava. Maakuntavaltuusto päättää sen tason, millä pelastuspalveluita pitää saada, mutta liikelaitos on se, joka ohjaa. Minä en oikein ole vielä omaksunut, miksi meillä ei voisi olla myöskin maakunnassa — kuten tällä hetkellä kunnassa, ihan normaalisti, on kunnanvaltuusto ja lautakunta, joka sitten ohjaa sitä virastoa, jonka nimi on sosiaali- ja terveysvirasto tai pelastuslaitos — sama malli, että meillä olisi maakuntavaltuusto, lautakunta sotelle ja oma lautakunta pelastuslaitokselle, jolloinka poliittiset päätöksentekijät pystyisivät vaikuttamaan suoraan pelastuslaitoksen toimintaan, sen rahoitukseen, sen toiminnan tasoon, henkilöstöön, kiinteistöihin, kalustoihin ja kaikkeen. Nyt se tulee liikelaitoksen sisälle ja sitä ohjataan sieltä kautta. Minusta tämä kuulostaa vähän kummalliselta.

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

Kiinteistöjen osalta lakiesityksessä lukee, että ne vuokrataan kunnilta, niin kuin sote-kiinteistöt. Ja ajattelin — kun en huomannut äkkiä — onko siinä tarkennuksessa se 3 vuotta, samoin kuin sote-kiinteistöillä, minkä ajan maakunta vuokraa näitä pelastuslaitokseen liittyviä kiinteistöjä, sillä kaikki irtain omaisuushan siirtyy myöskin sotessa maksutta maakunnalle kunnilta. Elikkä kunnat ovat tässä ne, jotka maksavat, ja kunnille myöskin jäävät velat kiinteistöistä senkin jälkeen, jos ei maakunta ehkä muutaman vuoden päästä niitä enää käytä. Eli tähän vuosimäärään ehkä tarkennus, että onko se sama kuin sotessa kiinteistöjen vuokrauksen osalta.

Hieman hämmennyin tässä hetki aikaa sitten, kun keskustan edustajat kysyivät, onko tähän tiukka valtionohjaus ja miksi sen pitää olla näin tiukka. Viime viikolla ihan samaiset edustajat olivat todella tyytyväisiä, että soteen tulee todella tiukka valtionohjaus. En oikein ymmärrä, minkä takia sitten yhtäkkiä tässä pelastuspuolella ei olisi tiukkaa valtionohjausta, jos koko sotessa on tiukka valtionohjaus ja koko maakuntahallinnossa on tiukka valtionohjaus, niin rahoituksen osalta kuin kaiken toiminnankin osalta, jopa niin, että valtioneuvosto voi alistaa itselleen päätöksenteon, jos maakunnat eivät oikeasti tee niin kuin valtioneuvosto haluaa. Mutta se oli hämmäntävää vain minun mielestäni, muita se epäsuhta, että toisessa pitäisi olla tiukka valtionohjaus ja toisessa löysä, ei varmaankaan hämmennä.

Alueellisesti tätä tasapainoa on varmaan hyvä hakea myöskin pelastushelikopteriosuudesta, sillä meillä on kaakkoiskulma Suomessa sellainen, jossa siis saaristojen ja merialueiden osalta ei ole käytössä helikopteritoimintaa. Täällä länsirannikon puolella semmoinen toiminta on olemassa ja se kattaa, mutta tuolla itäisellä Suomenlahdella tämmöistä helikopteritoimintaa ei ole. Se ei ole tämän lakiesityksen varsinainen asia, mutta toivoisin, että kun tätä kattavuutta Suomeen tämän kaiken palveluvalikon osalta katsotaan, niin tämä olisi siellä myöskin mukana.

15.21 Eero Lehti kok: Arvoisa puhemies! Isäni aloitti palokunnassa 15-vuotiaana ja jatkoi 85-vuotiaaksi pitämällä Savion VPK:n kirjanpitoa, ja niin sain minäkin näistä palokunta-asioista varsin nuorena rokotteen, mistä lähtien sitten sen aikaa, kun katsoin olevani jonkinlaiseen sammutustoimintaan tai apumieheksi sopiva, olin mukana hälytysjoukoissa. Olen seurannut omalla paikkakunnallani 50-luvulta lähtien, kuinka pelastus- ja ennen kaikkea palotoiminta on järjestetty. Savion pienessä kylässä, jossa oli noin tuhat asukasta, oli kaksi vpk:ta, jotka kilpailivat sinnikkäästi paloautojen komeudella ja jäsenmäärällä ja iltamien pidolla. Hyvä niin. Meni yksi sukupolvi, rahat loppuivat, ja niin pantiin paloautot saman tallin sisään ja yhteistyö jatkuu edelleenkin tänä päivänä.

Keravan kannalta, johon Savio kuuluu, vasteaika saattoi käsitykseni mukaan silloin olla hieman pidempi kuin tällä hetkellä, mutta henki oli sitäkin suurempi. Kaikki kokivat palokunnan yhteiseksi asiaksi, ja sitä tuettiin kaikin käytettävissä olevin keinoin. Kauppalan ja ennen kaikkea kaupungin kehityksen myötä sitten vapaapalokunnille alettiin antaa vanhaa kalustoa, koska, sanoisiko, virkaehtosopimuksen mukaisilla tuntipalkoilla vanhoja vehkeitä kuulemma ei kannattanut korjata mutta talkoilla kylläkin, ja rahaa annettiin vähän, niin että kansitiivistet sun muut paloautosta saatettiin vaihtaa. Siitä lähtien merkittävä osa resursseista, varsinkin silloin kun on joku isompi tilanne, tulee sopimuspalokunnista eli vapaaehtoisista. Ja näyttää siltä, että myös nuoria saadaan mukaan, varsinkin, jos on järkevää tekemistä — ja sitähan palokunnassa on — mutta ennen kaikkea henkilöitä, jotka ovat innokkaita johtamaan ja opettamaan nuoria. Meillä on jonoa palokuntaan, hyvä niin.

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

Sitten vähitellen kolme kuntaa, Kerava, Tuusula ja Järvenpää, yhteensä yli 100 000 ihmistä, totesi, että yhden kunnan tehtävänä on ostaa tikasauto ja muiden kuntien tehtävänä on ostaa jotain muita. Palopäälliköiden yhteistyö toimi erittäin hyvin, ja jos ei toiminut hyvin, niin kunnanjohtajat vihelsivät pelin poikki ja sopivat, mitä tehdään.

Vähin erin sitten alkoi tapahtua. Sairaanhoidto, joka oli koko maassa enemmän tai vähemmän myös yksityisen yritystoiminnan piirissä, jäi jalkoihin, niin että yksityisistä sairaanhoitoyrityksistä taitaa 200:sta olla noin nelisenkymmentä jäljellä, mikä tarkoittaa sitä, että myöskään tämän kapasiteetin lähtövalmius ja saatavuus ei ainakaan ole parantunut. Minun mielestäni se oli paha virhe, joka tehtiin, kun julkiselle viranomaiselle annettiin määräysvalta siitä, mitä missäkin tilanteessa käytetään.

Kun siirryttiin sitten Keravan ja myös Tuusulan osalta Vantaan isäntäkuntaan, niin alkoi tapahtua. Tuusula antoi sellaisen tontin, määräsi paloaseman paikalle, mihin yksikään yritys ei olisi valmis panemaan minkään näköistä taloa pystyyn. Tuusulasta on vaikea löytää liejuisempaa paikkaa, sinne tarvittiin 20 metriä paalua 3 metrin jaotuksella, kun kadun toisella puolella olisi ollut ihan kelvollista rakennusmaata. Tuusula sai myytyä, sanoisinko, yleisen alueen, jota ei kellekään muulle olisi voitu myydä. Myös Vantaa, joka rakennutti, rakensi sellaisen paloaseman, jossa on neljä neuvotteluhuonetta, kun kuulemma niitä tarvitaan neljä, koska jokaiselle porukalle pitää olla omansa. En ymmärrä tänä päivänäkään, miten asia voi olla niin, mutta niin vain kollegiaalinen — mihin täällä viitattiin — käsittely johti siihen, että kun palomiesten esimies on usein entinen palomies, niin kyllä se joutuu palkitsemaan entisiä kollegoitaan siten, että pelit ja pensselit ovat viimeisen päälle. Jos katsotaan yksityisellä puolella vastaavia investointeja, niin kateeksi käy tätä palopuolen investointien määrää.

Se, että siirrytään sopimuspalokunnissa käyttämään julkiselta sektorilta jäänyttä kalustoa, tarkoittaa käytännössä sitä, että yksikkö hinnalla tämä sopimuspalokunnan tunti- ja työpanos on kaikista halvinta: se on harrastustoimintaa, vapaaehtoista, niin kuin vanha vpk-käsite antaa ymmärtää. Mutta vpk on monessa muussa asiassa myös väliin tuleva muuttuja. Kyllä Tuusulassa Letku, joka oli vapaapalokunnan tanssipaiikka, on ollut parempi parisuhteiden valmistaja kuin mikään muu julkinen viranomainen, ja väestö on varmasti sen johdosta edelleenkin elinkelpoista. Eli palokunnan iltamista ja vuokratuista tiloista moni urheiluseura sai monin, monin verroin enemmän tukea toiminnalleen kuin mitä kuntien tai muiden avustusten avulla eläminen tällä hetkellä tarkoittaa.

Puhumattakaan sitten yhteisöllisyydestä. Palokunta on paikka, jossa kaikki ovat samanarvoisia, ellei kauluslaatoissa ole sitten kokemuseräistä tai muuta ansiota, oikeutetusti useimmiten saatua. Sinne voivat tulla kaikki ja hyvin usein myös tulevat. Se on myös nuorille miehille erinomainen, sanoisinko, itsensä kehittämiseen: siellä on mahdollista saada taitoja, olivat ne sitten kansalaistaitoa, ensiaputaitoa tai muuta vastaavaa. Tämän johdosta, jos ja kun joillain alueilla sopimuspalokuntaan ei enää voida rekrytoida ehkä samoissa määrissä kuin aikaisemmin, sopimuspalokunnan toimintaedellytysten ylläpitämisestä on tässä yhteydessä myös huolehdittava.

Arvoisa puhemies! Uskon, että valtio ja alueellisuus toimivat hyvin, mutta sinänsä Uusimaa on henkisesti niin suuri alue, että en jaksa uskoa, että se on identtinen minkään muun maakunnan kanssa. Yli miljoona ihmistä, Liljendalista Hankoon, ruotsinkielisyyttä, suomenkielisyyttä, taajamia ja maaseutua, tiheästi asuttuja kaupunkeja samassa organisaatiossa tuntuu vähintäänkin haasteelliselta, ja varsinkin, jos mennään maakuntavaaleihin, niin saapa nähdä, onko maakuntavaalien jälkeen maakuntavaltuustossa muita kuin Helsingin,

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

Vantaan, Espoon alueella olevia ja asuvia ehdokkaita. Eli maakunnan muut osa-alueet saattavat jäädä täysin tämän kansalaistoiminnan osalta vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolelle.

15.28 Lea Mäkipää ps: Arvoisa puhemies! Haluan myös lyhyesti todeta, että täällä on puhuttu hyviä ja viisaita puheita. Kun tämä palo- ja pelastustoimi nyt tulee näiden 18 maakunnan alaiseksi, niin tarkoituksena on, että nämä palvelut parantuvat ja laatu sitten myös parantuu.

Pelastustoimi käsittää, että 80 prosenttia on niitä kiireellisiä eli ensihoitotapauksia, eli tärkeätä olisi, että joka kulmassa olisi näitä ambulansseja ja paloautoja saatavilla. Mutta, kuten täällä myös sanottiin, tämä vapaapalokunta on tuiki tärkeä tämmöisissä pienissä syrjäkylissä, ja se on ainakin toistaiseksi toiminut hyvin.

Kun ajatellaan kansalaisen yhdenvertaisuutta ja ajattelen esimerkiksi omaa kuntaa tai niitä syrjäkylä kuntia, niin täytyy todeta, että ihmishenki ei siellä maksa niin paljon kuin kaupunkiseudulla. Meilläkin esimerkiksi on 12 tuntia ambulanssi hoitotasoinen. Sitten pitäisi mennä 30—40 kilometrin päähän, mistä voi tulla apua, tai pahimmissa tapauksissa menee yli kolmen tunnin, jolloin esimerkiksi tämä liuotushoito pitäisi saada mahdolliseksi. Eli viimeinen Pirkanmaan maakuntavaikuttaja teki päätöksen, että juuri Kurusta, joka on nykyistä Ylöjärveä, lopetettiin ja huononnettiin palveluja ja samoin sitten Kihniöstä. Mutta onneksi Pirkkalassa toimii tämä lääkintähelikopteri. Niitähän on kaiken kaikkiaan 6 maassamme, ja on sanottu, että tämä kattaa noin 70 prosenttia koko Suomesta. Jos ajatellaan, kauanko kestää sitten se Pirkkalasta tulo esimerkiksi omaan kuntaani Kihniöön, niin se on noin 30 minuuttia, ja siitä kiitos juuri näille lääkärihelikoptereille, että monta kertaa on ihmishenki pelastettu. Jollei näitä kaikkia palveluja ole, niin tämä on meidän lopullinen turvamme. Se, koska tämä helikopteri lähtee, riippuu sitten siitä, kuinka aluehälytyskeskus [Puhemies koputtaa] antaa näitä ohjeita.

15.31 Ari Jalonen ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Kurvinen ei ilmeisesti ymmärtänyt Porin murretta riittävän selkeästi, eli sopimuspalokunnilla on erittäin suuri osa ja niillä on iso rooli pelastustoiminnassa. Pelastustoiminta on iso kokonaisuus, joka koostuu pienistä palasista, ja tämä yhteensopivuus, -toimivuus, on se avainkysymys. Se, mistä varmaan edustaja Kurvisen väärinymmärrys johtui, oli se, kun toin esille niitä ongelmia, niitä huolia, mitä varsinkin sopimuspalokuntaan tulee kohdistumaan ja kohdistuu. Mutta tämä synergiaetu, mikä on siis ohjannut tähän 18 alueen malliin, on se avainkysymys, ja tästä on pidettävä huolta.

Toinen asia, mikä on tässä isoin ja merkittävin, on tosiaan tämä koulutusuudistus. Tässä kohtaa, kun ensihoito tulee pelastustoimelle, on myös otettava esille tämä pelastajatutkinnon, pelastajan ammattipätevyyden, lisääminen terveydenhuoltoammattitutkintojen joukkoon, mikä mahdollistaa sitten näitä toimivia synergia-toimintoja.

Puhemies Maria Lohela: Ministeri Risikko, 2 minuuttia.

15.32 Sisäministeri Paula Risikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia näistä kommentteista, täällähän tuli hyvin tätä asiaa tukevaa tekstiä. Hyvä niin, ja mielestäni oli hienoa, että täällä tulivat myös pelastustoimen ja palokunta-aatteen kannattajat esiin. Kiitos. Mutta sitten kahteen kysymykseen.

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

Toinen oli edustaja Jalosen kysymys, ja muutkin kysyivät tästä koulutuksesta: Meillä on tuolla pelastustoimen puolella käynnistetty nyt tällainen suurempikin koulutusremontti siitä, että esimerkiksi pelastajatutkinnon suorittanut voisi suorittaa lähihoitajatutkinnon siinä samalla, koska tulevaisuuden työt ovat hyvin hyvin moninaisia ja se laajentaisi sitä osaamisaluetta. Pelastusopiston tutkinnon, pelastajatutkinnon, suorittaneillahan on hyvin vahva ensihoidon osaaminen, mutta olisi hienoa, että kaikki saisivat vielä laajemman, kuten lähihoitajalla tulee olla. Täällä Helsingissä sitä on jo mahdollistettu mutta Kuopiossa ei, ja nyt on tarkoitus yhtenäistää näitä koulutuksia. Sitten kaiken kaikkiaan tällainen päällystökoulutus ja niin edelleen nyt läpivalaistaan ja katsotaan, mitä siinä voidaan tehdä.

Mutta sitten haluaisin toiseen asiaan: Täällä vähän viitattiinkin jo siihen, että miten tämä liikelaitos, ovatko pelastustoimi ja sote samassa liikelaitoksessa. Täytyy sanoa tässä nyt, ettei jää kenellekään väärää käsitystä: Maakunta voi päättää, ovatko nämä yhdessä vai erikseen. Sote-laissa, mikä täällä eduskunnassa on, on virhe. Siellä sanotaan, että on vain yksi liikelaitos — ei pidä paikkaansa, ja STM on luvannut korjata sen. Saa tehdä niin monta liikelaitosta kuin tarvitaan, ja henkilökohtaisesti kannatan, että esimerkiksi pelastuksella pitää olla oma liikelaitos eikä samassa soten kanssa, koska kuitenkin niillä on omat ydintoimintonsa. Kannatan lämpimästi, että näin tapahtuu, ja se on mahdollista lain mukaan, ja se on aikoinansa, ennen joulua, sovittu. En tiedä, miksi STM:n laissa se sitten virheellisesti on. Ovat luvanneet korjata. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava lausunto.

4. Hallituksen esitys laeiksi biopolttoaineiden käytön edistämisestä liikenteessä annetun lain, biopolttoaineista ja bionesteistä annetun lain sekä Energiavirastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 17/2017 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Maria Lohela: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan, jolle maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava lausunto.

Keskustelu

15.34 **Katri Kulmuni kesk:** Arvoisa puhemies! Kysymyksessä on EU-direktiivi, ILUCin kansallinen toimeenpano. Monet näistä ILUCia — siis Indirect Land Use Change — koskettavista asioista on Suomen osalta jo hoidettu aivan asianmukaisella tavalla. Sikäli tämä on vähän tämmöistä jälkijättöistä kansallista toimeenpanoa. Se huoli, mikä Euroopan unionilla on ollut siitä, kuinka paljon ruohokasveja on käytetty biopolttoaineen valmistuksessa, ei ole Suomessa ollut oikeastaan relevantti, koska täällä on käytetty ainoastaan toisen sukupolven biopolttoaineita, joissa ruohokasveilla ei ole minkäänlaista osuutta.

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

Tulemme pian palaamaan tähän aihealueeseen ILUCin lisäksi myös tulevien lainsäädäntöhankkeiden kautta, nimittäin energia- ja ilmastostrategiaan liittyvä varsin kunnianhimoinen 30 prosentin sekoitevelvoite tullaan varmastikin käsittelemään eduskunnassa piakkoin, ja kysymyksessä on tietenkin se, miten me kaikista nopeiten pääsemme irti fossiilisista polttoaineista. Se edellyttää sitä, että meillä on korkea ja kunnianhimoinen sekoitevelvoite, ja se edellyttää myös sitten liikenteen sähköistämistä.

Loppuun haluaisin todeta, että on hyvä, että tämä ILUC nyt kansallisesti toimeenpannaan ja kuitenkin jo 25 EU-maassakin on olemassa sekoitevelvoite koskien biopolttoaineita. Mielenkiintoisena huomiona on se, että Yhdysvaltojen osavaltioista esimerkiksi Kaliforniassa, San Franciscossa ja Sacramentossa, on jopa olemassa 100 prosentin uusiutuvien polttoaineiden käyttövelvoite kaupunkien omilla laitteilla ja kaikki tuo polttoaine tulee suomalaiselta Nesteeltä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan, jolle maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava lausunto.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä sekä laeiksi valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain 6 §:n ja Finpro Oy –nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 18/2017 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Maria Lohela: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Keskustelu

15.37 Sinuhe Wallinheimo kok: Arvoisa puhemies! Päätin pitää tämän puheenvuoron oikeastaan kahdesta syystä.

Ensiksikin on paikallaan kiittää hallitusta järkevästä esityksestä. Meistä jokainen on varmasti kiertänyt yrityksissä, ja vaatimukset yritysten byrokratiataakan keventämisestä ovat varmasti tulleet meille kaikille tutuiksi. Tämä hallituksen esitys tekee juuri tätä yrityspalveluiden asiakastietojärjestelmän osalta. Palvelun keskittäminen yhteen paikkaan tarkoittaa ensinnäkin sitä, että tulevaisuudessa yrittäjien ei tarvitse antaa tietoja asiakastietojärjestelmään kuin kerran. Nykyisinhän yritykset joutuvat antamaan useaan kertaan lähes samoja tietoja palvelujen tarjoajille.

Toisekseen tavoitteena on tietojärjestelmän avulla parantaa valtionhallinnon eri organisaatioiden yhteistoimintaa yrityksille suunnatuissa neuvontapalveluissa ja yritystuissa. Se myös yhdenmukaistaa merkittävässä määrin yritysten saamaa palvelua. Hyötyjinä tästä ovat yrittäjät ja asiakkaat. Yrittäjille helpompi arki merkitsee sitä, että aikaa jää enemmän oman ydintoiminnon kehittämiseen. Se puolestaan tekee yrityksistä kilpailukykyisempiä. Yritysten asiakkaille järkevämpi sääntely näkyy parempana ja halvempaan palveluna.

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

Arvoisa puhemies! Uudistus siis toteuttaa hallituksen itselleen asettamia sujuvamman sääntelyn, norminpurun ja julkisen sektorin digitalisoitumisen tavoitteita. Tästä syystä sekä Suomen Yrittäjät että EK ovat pitäneet tätä esitystä erittäin kannattavana.

Toisaalta, arvoisa puhemies, olen samaa mieltä juuri edellä mainittujen lausunnonantajien kanssa siitä, että voisimme tehdä enemmänkin erityisesti julkisen sektorin digitalisoinnissa. Esimerkiksi päätös e-kuitteihin siirtymisestä koko valtionhallinnossa toisi asiantuntijalaskelmien mukaan noin 800 miljoonan euron säästöt kansantaloudelle vuosittain. Vastaavasti verkkolaskutuksen täysimääräinen hyödyntäminen säästäisi menoja jopa 3 miljardilla eurolla.

Nämä ovat kokonaisuuksia, joissa hallituksen pitäisi olla aktiivinen — kyseessä ovat kuitenkin uudistukset, jotka oikealla tavalla toteutettuina paitsi säästävät myös parantavat kansalaisten palveluita.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 5 luvun 2 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 19/2017 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Maria Lohela: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan, jolle sivistysvaliokunnan on annettava lausunto.

Keskustelu

15.40 Lea Mäkipää ps: Arvoisa puhemies! Tämän lakimuutoksen tarve on positiivinen. Se on syntynyt talouden kasvusta ja työpaikkojen lisääntymisestä sellaisille uusille kasvualueille, joille ei ammattitaitoista työvoimaa ole riittävästi saatavilla. Pulaa on niin työnjohtotehtäviin kuin erilaisiin suunnittelu-, kehittämis- ja tutkimustehtäviin soveltuvista osaajista. Tehtävät edellyttävät ammattikorkeakoulu- ja/tai yliopistotutkintoa. Kasvualojen investoinnit ovat lisänneet korkeakoulutettujen asiantuntijoiden kysyntää esimerkiksi rakennusalaalla, meriteollisuudessa ja autoteollisuudessa.

Nykyisen julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain säännösten mukaan työvoimakoulutuksena ei voida hankkia kokonaan uuteen korkea-asteen tutkintoon johtavaa koulutusta. Työvoimakoulutuksena ei voida hankkia myöskään korkeakoulututkintoon johtavia opintoja, jos henkilön tarkoituksena on suorittaa vain osa tutkintoon vaadittavista opinnoista työvoimakoulutuksena ja saattaa opinnot loppuun omaehtoisina opintoina.

Voimassa olevan lainsäädännön asettamat reunaehdot korkeakoulututkintoon johtavien opintojen hankkimisesta työvoimakoulutuksena estävät äkillisiin työvoimatarpeisiin vastaamisen tai hidastavat sitä. Säännöksiä esitetäänkin muutettavaksi tilapäisesti siten, että jo entuudestaan korkea-asteen tutkinnon suorittaneille voitaisiin tarjota mahdollisuus muun-

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

tokoulutustyyppiseen koulutukseen, jonka tavoitteena olisi uuden korkea-asteen tutkinnon suorittaminen. Korkeakouluista valmistuminen kestää tavallisesti 4—7 vuotta.

Hallitus esittää työvoimakoulutusmallia, jolla voidaan vastata kasvavaan työvoiman kysyntään tavanomaista koulutusväylää nopeammin. Esitys korkeakoulutettujen asiantuntijoiden nopeutetusta työvoimakoulutusmallista vastaa uusien teknologioiden käyttöönoton luomaan tarpeeseen. Hankittava koulutus olisi luonteeltaan muuntokoulutustyyppistä, ja sillä tarkoitettaisiin sellaisia korkea-asteen tutkintoon johtavia opintoja, joihin henkilön aiemmin suorittaman korkeakoulututkinnon opintoja voidaan lukea hyväksi niin, että uuden korkeakoulututkinnon suorittamiseen vaadittava koulutusaika olisi tavanomaista merkittävästi lyhyempi.

Eri kasvualoille räätälöidyissä koulutusohjelmissa yhdistyisivät teoria ja käytännön oppiminen, ja ne on tarkoitettu henkilöille, joilla on entuudestaan soveltuva korkea-asteen koulutus pohja. Aiemmat opinnot voisi lukea uusissa opinnoissa mahdollisimman laajasti hyväksi siten, että toisen tutkinnon voisi suorittaa enintään kahdessa vuodessa.

Opiskelijoiden suora työllistyminen halutaan varmistaa suunnittelemalla koulutusohjelmat ely-keskusten, työnantajien ja korkeakoulujen yhteistyönä niin, että ne sisältävät teorian lisäksi käytännön oppimista. Muun muassa Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja Rakennusteollisuus RT ry ovat yhdessä kahden oppilaitoksen kanssa selvittäneet mahdollisuuksia toteuttaa työvoimakoulutusta rakennusalan työnjohtotarpeisiin. Jos esitys uuden korkeakoulututkinnon suorittamisesta työvoimakoulutuksena hyväksyttäisiin, hankintayksiköillä ja oppilaitoksilla olisi valmiudet aloittaa välittömästi kaksi rakennusalan koulutusohjelmaa.

Arvoisa puhemies! Väliaikainen malli on tarkoitettu päättyväksi 2019. Olisi toivottavaa arvioida silloin sen vaikutukset ja harkita mahdollisesti pysyvää mallia, jos se katsotaan onnistuneeksi.

15.44 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys on sinänsä hyvä ja vastaa kasvualojen muuttuviin koulutustarpeisiin. Monilla aloilla on noussut haasteeksi löytää korkea-asteen asiantuntijoita työtehtäviin. Kuten edellinen edustaja sanoi, nämä koulutusohjelmat ovat alakohtaisesti räätälöityjä ja ne on tarkoitettu henkilöille, joilla on entuudestaan soveltuva korkea-asteen koulutus pohja, ja hyvää on myös se, että aiemmat opinnot huomioidaan uusissa opinnoissa ja toisen tutkinnon voi suorittaa lyhyessäkin ajassa, noin kahdessa vuodessa. Tämä on siis kannatettava asia tähän asti.

Mutta, arvoisa puhemies, ongelma on se, että tälle koulutukselle ei ole myönnetty omia määrärahoja vaan rahoitus otetaan työvoimapolitiikan rahoista. Työvoimapolitiikka koulutusta on muutenkin ajettu alas, eli volyyymi on pudonnut tämän hallituksen aikana yli puoleen aiemmasta. Tämä tarkoittaa, että heikommassa asemassa olevat työttömät eli ne, jotka kipeimmin tarvitsisivat koulutusta, kärsivät määrärahojen vähentämisestä.

Toisin sanoen, arvoisa puhemies, tämä on sinällään hyvä asia, mutta on erittäin ikävää, että rahoitus otetaan niiltä, jotka kaikkein kipeimmin koulutusta tarvitsisivat.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan, jolle sivistysvaliokunnan on annettava lausunto.

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

7. Hallituksen esitys eduskunnalle kalastuksesta Tenojoen vesistössä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymisestä sekä laeiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta sekä kalastuslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 239/2016 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2017 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Maria Lohela: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 2/2017 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

15.46 **Jari Leppä kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Suomen ja Norjan välisen Tenojokea koskevan kalastussopimuksen ja kalastussäännön. Esitys sisältää lisäksi ehdotuksen erilliseksi voimaansaattamislainsiksi.

Tenojoen kalastussopimusneuvottelut Norjan kanssa olivat poikkeuksellisen vaikeat ja yhteisten näkökantojen löytäminen muodostui äärimmäisen vaikeaksi. On vaikeaa sopia kalastuksen yhteisistä pelisäännöistä, kun Norjassa kalastusoikeus Tenolla perustuu heinäntekoon ja Suomessa kiinteistön omistukseen ja vanhoihin, niin sanottuihin erityisperusteisiin kalastusoikeuksiin. Lisäksi asiaan liittyy valtiosääntöoikeudellisia ongelmia, useiden kalastajaryhmien vastakkaisia intressejä sekä tärkeitä saamelaiskysymyksiä.

Valiokunnalla ja myös perustuslakivaliokunnalla on ollut todella mittava urakka Tenojoen kalastussopimuksen käsittelyssä. Valiokunta on joutunut perehtymään erittäin monimutkaiseen ongelmavyöhytyyn, jossa helppoja ratkaisuja ei ole. Asian monimutkaisuutta kuvataan varsin seikkaperäisesti valiokunnan pitkällä, monipolvisella mietinnöllä, ja siksi tämä esittelypuheenvuorokin valitettavasti väistämättä hieman venyy.

Valiokunta kiinnittää erityistä huomiota siihen, että lopullinen neuvottelutulos on monilta osin sekä Suomelle että Norjalle vaikea kompromissiratkaisu, jossa kuitenkin keskeisenä lähtökohtana on säilynyt Tenojoen lohikantojen tilan pitkäaikainen ja pitkäjänteinen parantaminen. Valiokunta korostaa, että kalavarojen säilyttämisessä ja hyödyntämisessä on myös pyritty kiinnittämään erityistä huomiota paikallisväestön intresseihin. Tenojoen vesistö perinteisine lohenkalastuksineen on erittäin tärkeä Utsjoen jokisaamelaisten kulttuurin säilymiselle ja kehittymiselle. Lisäksi tavoitteena on Tenojoen jokilaakson ulkopuolella asuville kuuluvien kalastusoikeuksien huomioon ottaminen.

Arvoisa puhemies! Tenojoessa on tällä hetkellä Atlantin alueen suurin villilohikanta. Lohisaalis on kuitenkin viimeisen runsaan 10 vuoden aikana laskenut alemmalle tasolle kuin aikaisemmin. Valiokunta totesi yhteenvetona Tenon lohikantojen tilasta, että viimeaikaisen tutkimustiedon perusteella arvioituna merkittävä osa vesistöalueen 30 lohikannasta on epätydyttävässä tilassa.

Suomen ja Norjan välisiin sopimusneuvotteluihin on liittynyt Suomen ja Norjan välisen lohentutkimusyhteistyön tiivistäminen entisestään. Maiden yhteinen tutkimustyöryhmä on julkaissut raportteja Tenon lohikantojen tilasta ja laatinut arvioita erilaisten kalastussäätelyratkaisujen vaikutuksesta lohikantojen tilaan. Valiokunta katsoo, että Tenon lohi-

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

kantojen tutkimus on viime vuosina ollut erittäin monipuolista ja sitä voidaan pitää varsin luotettavana lohikantojen kehityssuuntien ja tilan kuvaajana.

Puhemies! Valiokunta toteaa mietinnössään, että tällä hetkellä kalastusoikeuksien käyttäminen ja rajoittaminen Tenolla tapahtuu asuinpaikkaperiaatteen mukaisesti, joka on ongelmallinen ja vieras periaate sekä Suomen kiinteistöoikeudellisen järjestelmän että perustuslain kannalta. Nykyistä asuinpaikkaperiaatetta on kuitenkin noudatettu Tenolla pitkään, eikä sopimusneuvotteluissa kyetty kehittämään korvaavaa periaatetta.

Uusi sopimuskokonaisuus muodostuu Suomen ja Norjan välisestä sopimuksesta ja kalastussäännöstä. Sopimus sisältää määräykset muun muassa kalastuksen järjestämisestä, seurannasta, tutkimuksesta, saalisraportoinnista ja tilastoinnista, kalakantojen suojelusta sekä sopimusosapuolten velvoitteesta. Kalastussopimuksen keskeinen uudistus liittyy Tenon vaelluskalojen käytön ja hoidon suunnitelmallisuuden lisäämiseen ja joustavoittamiseen. Sopimuksen olennaisena osana on määräajoin uudistettava kalastussääntö. Uuden sopimuksen mukaan lohikannoille laadittavalla hoitosuunnitelmalla turvataan lohikantojen biologinen monimuotoisuus ja kantojen kestävä käyttö.

Tenojoen lohikantojen tilan tavoitellun parantamisen on arvioitu edellyttävän lohien kalastuskuolevuuden vähentämistä noin 30 prosentilla nykytilanteeseen verrattuna. Nämä kuolevuuden vähennykset on tarkoitus toteuttaa kohdistamalla uusia rajoituksia etenkin kalastuskauden alkuun, jolloin niillä voidaan tehokkaammin parantaa erityisesti heikkojen lohikantojen tilaa. Tältä osin on kyse vaikeasta päätöksestä esimerkiksi perinteisten pato-
pyynnin ja kulkutuksen osalta.

Myös matkailukalastukseen kohdistetaan rajoituksia. Merkittävä osa vaikeaa eri intressien yhteensovittamista on matkailukalastuslupien myyntikäytännön muuttaminen siten, että kalastuslupamäärälle asetetaan tiukka kokonaiskiintiö ja luvat jaetaan tasan maiden välillä. Myytävää lupamäärää on rajoitettu erityisesti kalastuskauden alkuvaiheessa.

Puhemies! Voimaansaattamislaista:

Valiokunta toteaa, että voimaansaattamislakia koskevan lakiehdotuksen mukaan uuden Tenojoen kalastussopimuksen lainsäädännön piiriin kuuluvat erilliset määräykset olisivat lakina voimassa Suomessa. Voimaansaattamislaissa esitetään määrättäväksi kalastussäännön 2 §:ssä tarkoitetut vakituisen asumisen kriteerit, jotka vastaavat pitkälti nykyisin sovellettua käytäntöä sillä muutoksella, että edellytetty vähintään kuuden kuukauden asuminen on muutettu seitsemäksi kuukaudeksi.

Voimaansaattamislaissa määritellään myös menettelystä, jolla alueen ulkopuolella asuville kalastusoikeuden omistajille varatusta lupakiintiöstä on mahdollista lunastaa kalastuslupia omistuksen suuruuden suhteessa. Lupia on mahdollista lunastaa asetettavan lupakiintiön puitteissa siten, että minimiomistus takaisi yhden luvan kiintiöstä. Näin on pieniltä osin voitu parantaa ulkopaikkakuntalaisten kiinteistönomistajien asemaa. Valiokunta korostaa, että ulkopaikkakuntalaisten omistusoikeuden lupien kokonaismäärä sisältyy matkailulupien kiintiöön eikä se kasvata vapaakalastukseen myytävien vuorokausilupien kokonaismäärää.

Puhemies! Valiokunta toteaa, että voimaansaattamislaissa esitetään niin sanottua Tenon kalakorvauslain kumoamista. Valiokunta huomauttaa, että kalakorvauslain osalta vanhat korvaustoimitukset ovat muuten edelleen kesken mutta esitetyn siirtymäsäännöksen nojalla korvaukseen oikeutetuille ei aiheudu oikeudenmenetyksiä. Valiokunta pitää mietinnössään hyvin valitettavana, ettei Tenojoen osin hyvin vanhoja oikeudenmenetyksiä ole kyetty käsittelemään loppuun. Tilanne on oikeudellisesti kestävä. Valiokunta korostaa sitä,

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

että Maanmittauslaitokselle on korvaustoimitusten loppuunsaattamiseksi varattava riittävät taloudelliset ja henkilöstölliset resurssit, ja tästä valiokunta on tehnyt myös lausuman.

Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan, että ehdotukset eivät muodostu perustuslakivaliokunnan arvion mukaan omaisuudensuojan tai elinkeinonvapauden kannalta ongelmallisiksi. Täten ei muodostu oikeudellista perustetta säätää korvausvelvollisuutta uusien kalastusrajoitusten aiheuttamasta haitasta.

Puhemies! Muutama sana vielä lisää perustuslakivaliokunnan lausunnosta ja saamelais-ten kalastuksesta.

Maa- ja metsätalousvaliokunta korostaa mietinnössään luontaiselinkeinojen vahvaa saamelaiskulttuurista merkitystä. Pyyntikulttuuriin kuuluvat perinteiset pyyntimuodot, kuten pato- ja lohiverkkokalastus sekä kulkutuskalastus. Myös kalastusmatkailutoiminta on nykyään osa saamelaista kalastuskulttuuria. Saamelaisten perustuslaillinen oikeus kulttuuri-itsehallintoon ei kuitenkaan tarkoita rajoittamatonta oikeutta perinteisistä elinkeinoista päättämiseen.

Lohikantojen kestävä käyttö Tenojoella on tärkeä edellytys saamelaisten kalastuskulttuurin säilymiselle. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan lohikantojen tilan parantaminen ja tavoitteena oleva kestävä kalastus edellyttävät kalastusrajoitusten lisäämistä kalastuskauden alussa. Kipeät kalastusrajoitukset on kuitenkin pyritty suunnittelemaan siten, että yhtenäinen kalastuskausi perinnepyynnissä Tenojoella säilyy.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan eduskunnan suostumus on tarpeen sopimuksen hyväksymiselle ja eduskunnan suostumuksen antamisesta voidaan päättää äänten enemmistöllä ja lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Perustuslakivaliokunta toteaa lähtökohtana sopimuksen ja siihen liittyvien säädösten arvioinnille, että esityksen tavoitteita Tenojoen vesistön lohikantojen kestävä kalastuksen säätelystä voidaan pitää, etenkin perustuslain 20 §:n ympäristövastuusäännös huomioiden, hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kannalta. Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan, että ehdotukset eivät muodostu omaisuudensuojan tai elinkeinonvapauden kannalta ongelmallisiksi.

Perustuslakivaliokunta kuitenkin painotti, että lainsäädännöllä tulisi myös ympäristövastuuta toteuttavan säätelyn yhteydessä vahvistaa saamelaisten oikeutta alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää kieltään ja kulttuuriaan. Näin ollen hallituksen esityksen voidaan katsoa olevan ongelmallisessa suhteessa valtiosäätöön siksi, että saamelaisten kulttuuriin liittyviä perinteisiä kalastusmuotoja koskevat lievemmat kalastusrajoitukset on toteutettu asuinpaikkaperusteisesti.

Perustuslakivaliokunta katsoi, että maa- ja metsätalousvaliokunnan on selvitettävä, mahdollistaako kalastussäännön 2 ja 4 §:n säätely esimerkiksi voimaansaattamislain 9 §:n muuttamisen tavalla, joka turvaisi saamelaisten oikeudet hallituksen ehdotusta paremmin. Jos saamelaisten oikeuksien parantaminen ei ole mahdollista voimaansaattamislain muutoksella, perustuslakivaliokunta pitää välttämättömänä, että sopimuksen hyväksymisestä huolimatta eduskunta velvoittaa lausumalla hallituksen jatkamaan neuvotteluita saamelaisten kulttuuriin liittyvän perinnekalastuksen turvaamiseksi. Maa- ja metsätalousvaliokunta totesi tästä perustuslakivaliokunnan lausuntoon sisältyvästä esityksestä, että lain muuttaminen ei ole mahdollista. Valiokunta kiinnitti huomiota myös siihen, että perustuslakivaliokunnan esitys ei ollut lain säätämisyjärjestykseen vaikuttava.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa selvitettäväksi esitetty mahdollisuus lieventää muualla asuviin saamelaisiin asuinpaikan perusteella kohdistuvia rajoituksia oli valiokun-

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

nan saaman selvityksen mukaan noussut esiin sopimusneuvotteluissa Norjan kanssa. Maa- ja metsätalousministeriö selvitti muun muassa oikeusministeriötä konsultoimalla, olisiko mahdollista kytkeä kalastusmahdollisuudet saamelaiskäräjälain mukaiseen saamelaismääritelmään. Selvityksen lopputulos oli, että tämä ei ollut toteuttamiskelpoinen tapa rajata kalastusoikeuksien käyttöä. Maa- ja metsätalousvaliokunta painottaa erityisesti sitä, että Suomen lainsäädäntöön ei tällä hetkellä sisälly sellaista saamelaismääritelmää, jonka perusteella muualla kuin Tenojoen jokilaaksossa asuvat saamelaiset voitaisiin määritellä.

Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan lisäksi, että saalisrekisteriä koskevaa säätelyä tulee täydentää henkilötietojen asianmukaisen suojan osalta. Valiokunta ehdottaa voimaansaattamislakiehdotuksen 7 §:n 2 momentin täydentämistä. Perustuslakivaliokunta katsoi myös, että ministeriön voimaansaattamislakiehdotuksen 2 §:n 1 momentissa määriteltä sopimuksentekovalta Norjan kanssa kalastussäännön määräyksistä poikkeamisesta tulee menettelyllisesti rajoittaa sitomalla poikkeamisvallan käyttö selvästi saamelaiskäräjälain 9 §:n neuvotteluvelvoitteen täysimääräiseen noudattamiseen. Valiokunta ehdottaa 9 §:n täydentämistä perustuslakivaliokunnan esittämällä tavalla.

Puhemies! Vihdoin yhteenvedo:

Valiokunta toteaa mietinnön yhteenvedossaan, että hyvin erilaiset ja osin täysin erilaiset näkemykset kalastuksen säätelyn kohdentamisesta ja kalastusoikeuksien käytöstä sekä Suomessa että Norjassa ja myös eri intressiryhmien välillä ovat vaikeuttaneet huomattavasti sopimusneuvotteluja. Valiokunta pitää uutta sopimusta monia ristikkäisiä oikeuksia yhteensovittavana kompromissina, jossa kaikkien kalastajaryhmien kalastusta rajoitetaan.

Valiokunta on asiantuntijakuulemisen yhteydessä saanut selvityksen sopimuksen mahdollisen hylkäämisen vaikutuksista. Mikäli eduskunta päätyisi hylkäämään sopimuksen, irtisanoisi Norja todennäköisesti nykyisen sopimuksen päättymään ennen vuoden 2018 kalastuskautta. Valiokunta piti saamansa tiedon perusteella myös epätodennäköisenä, että pitkään neuvoteltuun sopimukseen olisi mahdollista saada jatkoneuvotteluilla parempi ratkaisu.

Valiokunta piti välttämättömänä myös matkailukalastuksen edellytysten turvaamista ja mahdollisten ongelmien nopeaa ratkaisua. Erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, että matkailuyrittäjät voivat jatkossakin suunnitella toimintaansa ja investointejaan pitkäjänteisesti.

Valiokunta kiinnitti huomiota myös siihen, että sopimusta ja kalastussääntöä on varauduttava korjaamaan ja täydentämään lähitulevaisuudessa. Valiokunta painotti lopuksi mietinnössään, että sopimukseen liittyvä kalastussääntö on voimassa aluksi viiden vuoden määräajan. Tänä aikana tulee jo selvittää kokemuksia sopimuksen soveltamisesta ja neuvotella mahdollisesti tarvittavista muutoksista. Valiokunta pitää tärkeänä, että maa- ja metsätalousministeriö tarkastelee yhdessä Norjan kanssa sopimuksen yleistä toimivuutta ja kalakantojen kehityssuuntia viimeistään kolmen vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulosta. Lisäksi saamelaisten sekä muualla asuvien kiinteistönomistajien kalastusoikeuksien laajuutta ja käyttöä tulee arvioida. Samalla on myös selvitettävä edellytykset siirtymiselle päivä- ja kausikohtaisiin kalastuskiintiöihin. Näiden asioiden osalta valiokunta esittää hyväksyttäväksi myös lausumaehdotuksen.

Puhemies! Tämä mietintö ei ollut yksimielinen. Tähän sisältyy vastalause, ja siihen vastalauseeseen sisältyy hylkäysehdotus, ja se varmastikin esitellään myöhemmin. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

16.01 Johanna Karimäki vihr: Arvoisa puhemies! Tenojoki on Pohjois-Atlantin helmi. Siellä elää 30 erilaista lohipopulaatiota, [Välihuuto] kaikkein monimuotoisin lohikirjo koko maailmassa. Viimeisten vuosien aikana lohikantojen kehitys on ollut huolestuttavaa, sillä pyynti on liian suurta ja lohet vähenevät. Nykyinen Tenon sopimus ei enää riitä turvaamaan lohikantoja, saati sopimukseton tila. Viimeisten vuosien ajan Tenon lohisaaliit ovat olleet vuosittain keskimäärin 90 tonnia, kun reilu kymmenen vuotta sitten ne olivat 140 tonnia. Tutkijat ja asiantuntijat ovat kertoneet, että pyyntimääriä on leikattava vähintään 30 prosenttia, jotta kalakannat elpyvät parin kalasukupolven kuluessa, noin kymmenen vuoden aikana. Varsinkin suurikokoiset lohet ovat vähentyneet joen latvoilla. Kalan nousun turvaaminen on tärkeää.

Norjan kanssa neuvoteltu valtiosopimus Tenon kalastuksesta on kaikkien osalta kompromissi. Kalastuksesta vähennetään noin 30 prosenttia. Kalastusta on leikattu sekä kalastuskauden alusta että lopusta. Perinteisin pyydyksin tapahtuva kalastus on rajattu paikkakuntalaisille. Näin on haluttu turvata paikallinen jokisaamelaiskulttuuri ja elinkeinon harjoittaminen. On keskeistä, että saamelaiset voivat ylläpitää perinteistä Tenojokivarren pyyntikulttuuriaan. Tähän kuuluu patokalastus, verkkokalastus ja kulutus eli ajoverkko-kalastus.

Sopimuksen suuri puute on, että ulkopaikkakuntalaisten saamelaisten osalta perinnepyynnin harjoittaminen estyy. On tärkeä arvo, että perintöoikeutena kalastusluvan saaneet voisivat pitää yllä alkuperäiskansakulttuuriaan ja -juuriaan matkustaessaan Tenojokilaaksoon. On epäkohta sopimuksessa, ettei Norjan kanssa ole sovittu ulkopaikkakuntalaisten saamelaisten kalastusoikeudesta. Lohikantojen tila on kuitenkin niin heikko, ettei ole kenenkään etu jatkaa vanhan sopimuksen pohjalta tai sopimuksettomassa tilassa. Keskeistä sopimuksessa on, että kun tilanne lohien kannalta paranee, voidaan joustavammin tehdä muutoksia.

Edellytän, että ensi tilassa ja lohikantojen sen salliessa parannetaan saamelaisten oikeuksia. Tenojoki-sopimuksessa perustetaan myös paikallinen seurantaryhmä, joka arvioi sopimuksen toimivuutta ja voi tehdä aloitteita. On keskeistä, että saamelaiset ovat mukana kaikissa jatkoneuvotteluissa. Sopimuksessa on leikattu myös vapakalastusta eli matkailukalastuslupia kolmanneksella. [Välihuuto] On välttämätöntä, että jatkossakin perinteiset pyydykset on rajattu vain paikkakuntalaisten ja saamelaisten käyttöön. Sopimuksen tarkoituksena on turvata lohi, jotta kannat säilyvät ja saamelaiset voivat jatkossakin harjoittaa pyyntikulttuuria Tenojokilaaksossa.

Valiokunnassa kuulin Luonnonvarakeskuksen tutkimusmenetelmistä ja Tenojoen lohien tilasta. Kalakantoja on tutkittu vuosikymmenten ajan. On emokalojen noususeuranta, videoseuranta, kalojen sukelluslaskentaa ja tutkimusta kaikuluotauksella. Kalojen genetiikkaa on seurattu suomunäytteistä. On olennaista, että tutkimusta kehitetään yhä kattavammin ja käydään vuoropuhelua paikallisten kanssa. Lohen turvaamisen kannalta on välttämätöntä estää lohiloisen pääsy Tenoon. Siksi Tenojoella saa käyttää vain sinne rekisteröityjä veneitä ja turistien pyyntivälineet on desinfioitava. On kiirehdittävä myös Tenon sivuvesien lohikantojen suojelun turvaavaa asetusta.

Tätä nyt käsillä olevaa sopimusta on neuvoteltu vuosia. Mikäli eduskunta päätyisi hylkäämään Tenon kalastussopimuksen, irtisanoisi Norja todennäköisesti nykyisen sopimuksen päättymään ennen vuoden 2018 kalastuskautta. Se on iso riski kaloille. Eduskunnalla ei ollut mahdollisuutta tehdä muutoksia sopimuksen sisältöön, koska asiat on sovittu valtiosopimuksessa Norjan kanssa. [Välihuuto] Muutoksista on neuvoteltava Norjan kanssa.

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

Sopimusta on tarkasteltava alkuperäiskansojen kannalta paremmaksi heti, kun lohien kantojen elpyminen sen sallii. Myös saamelaiden oikeuksia turvaava alkuperäiskansojen sopimus ILO 169 on ratifioitava. Se helpottaa jatkossa neuvottelutilannetta.

Tenojoki ei ole vain virta. Se on elämän lähde, jokisaamelaiskulttuurin perusta. Teno on ainutlaatuisten lohien kutujoki. Tämä helmi on turvattava jälkipolville.

16.06 Harry Wallin sd: Arvoisa puhemies! Uusi Suomen ja Norjan välinen kalastussopimus Tenojoella on monimutkainen ja vaikea asia. Valiokunta on asian haastavuuden huomioon ottaen tehnyt hyvää työtä. On selvää, että Tenon lohi ei voi hyvin. Joessa on noin 30 perinnöllisesti toisistaan poikkeavaa lohikantaa, ja osa kannoista voi huonosti. Suojelamalla Tenon lohta turvataan myös tulevaisuuden lohisaaliit.

Sopimus, jota valiokunnassa on viime syksystä lähtien käsitelty, on kuitenkin ongelmallinen. Lapissa on kova vastustus sopimusta kohtaan. Saamelaiset vastustavat sitä, koska heidän mahdollisuutensa harjoittaa perinteisiin kuuluvia pyyntitapoja vaikeutuu. Paikalliset kalastusmatkailuyrittäjät ovat huolissaan siitä, mitä lupien rajoittaminen merkitsee heidän elinkeinolleen. Myös ulkopaikkakuntalaiset kiinteistönomistajat kokevat, että heidän oikeuksiaan loukataan, koska heidän kiinteistöönsä kuuluva kalastusoikeus ei ole heidän kohdallaan voimassa. Tenon pääuomassa ulkopaikkakuntalaisilla vesialueen omistajilla ei ole Suomen puolella oikeutta kalastaa vaan heidän omistusoikeutensa jää tällä hetkellä kokonaan vaille sisältöä. Heillä on mahdollisuus kalastaa ainoastaan vavalla ja vieheellä, ja heidän kalastustaan koskevat määräykset ja vuorokausiluvan hinta ovat samanlaiset kuin kenellä tahansa muualta tulleella matkailukalastajalla.

Arvoisa puhemies! Lohta on suojeltava, mutta suojelun on täytettävä kaikki oikeudelliset loukkaamattomuusperiaatteet sekä toteuduttava tutkittuun tietoon perustuen ja paikallisten kanssa yhteisesti hyväksytyin periaatein. Vastuun Tenojoen lohikantojen suojelusta tulee olla oikeudenmukaista ja tasapainossa sopijamaiden välillä, nyt näin ei ole.

Arvoisa puhemies! Kokonaisuus on erittäin haastava, koska Norjan ja Suomen kalastusoikeusjärjestelmät ovat erilaiset ja lähtökohtana on monelle Tenon lohta pyytävälle intressiryhmälle hankala kysymys.

Lohien pyynnin rajoittaminen suojelutarkoituksessa: Paikallisilla ja ulkopaikkakuntalaisilla kiinteistönomistajilla on niin ikään erilaiset oikeudet kalastaa. Kokonaisuus on monimutkainen, ja kaikkia tyydyttävää ratkaisua on vaikea löytää. On tärkeää, että lohikantojen tilaa voidaan seurata luotettavasti ja niin, että tutkimustietoa kerätään ja luonnontieteelliset faktat otetaan huomioon kantojen tilaa arvioitaessa. Valiokunnalle toimitetuissa asiantuntijalausunnoissa on tullut esille hyvin erilaisia näkemyksiä Tenojoen lohikantojen nykytilasta ja kehityssuunnasta sekä tarvittavista kalastusrajoituksista. Osassa asiantuntijalausuntoja Tenojoen kalastuksen nykyistä tiukemman säätelyn tarvetta ei ole katsottu luotettavasti osoitetun ja hallituksen esitykseen sisällytettyä tutkimustietoa ja käytettyjä tutkimusmenetelmiä on pidetty yksipuolisina. On välttämätöntä, että lohikantojen seurantaa jatketaan ja kehitetään edelleen, siten tutkimustiedolle saadaan myös aikaisempaa parempi paikallinen hyväksyntä.

On hyvä, että valiokunta ehdottaa lausumissaan lisäresursseja Maanmittauslaitokselle, jotta vanhojen erityisperusteisten kalastusoikeuksien kiinteistönmääritystoimitukset saadaan loppuun nopealla aikataululla. Myös toinen lausuma, jossa vaaditaan, että maa- ja metsätalousministeriö tarkastelee yhdessä Norjan kanssa sopimuksen yleistä toimivuutta ja kalakantojen kehityssuuntia viimeistään kolmen vuoden kuluttua sopimuksen voimaan-

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

tulosta, on kannatettava. Lisäksi lausumassa vaaditaan, että saamelaiden sekä muualla asuvien kiinteistönomistajien kalastusoikeuksien laajuutta ja käyttöä tulee arvioida ja samalla on myös selvitettävä edellytykset siirtymiselle päivä- ja kausikohtaisiin kalastuskiintiöihin. Valiokunta on tältä osin tehnyt hyvää työtä.

Hyvästä mietinnöstä ja hyvistä lausumista huolimatta kokonaisuus on sellainen, että SDP katsoo, että tämänkaltaisen sopimuksen tulisi nauttia vahvaa luottamusta ja hyväksyttävyyttä paikallisten keskuudessa. Katsomme, että sen vuoksi sopimusneuvottelut on aloitettava uudelleen eikä sopimusta ehdotetussa muodossa tule hyväksyä.

SDP esittää vastalauseessaan yhtä lausumaa, jossa vaaditaan selvityksen teettämistä siitä, mitä taloudellisia ja sosiaalisia sekä kulttuuriin, ympäristöön ja oikeuksiin liittyviä seuroja Tenojoki-sopimuksella on. SDP esittää lain hylkäämistä.

16.12 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Kansanedustajan työ on mielenkiintoista maa- ja metsätalousvaliokunnassa, etenkin kun on kysymys lohesta. Tämänkin valtiosopimuksen osalta tämä käsittely on ollut erityisen vivahteikasta ja on ollut erilaisia näkemyksiä jo sopimusneuvotteluitten aloittamisesta ja siitä, ketkä ovat päässeet neuvottelemaan tästä sopimuksesta. Paikalliset saamelaiset ovat kritisoineet sitä, että heidät on sivuutettu sopimusneuvottelujen aikana, ja kyseenalaistavat sitä kautta tätä neuvotteluprosessia.

Tämä on erityisen hankala, vaikea ja monimutkainen asia. Kuten tuossa edellä edustaja Wallin totesi, kaikkia ja kaikkien oikeuksia ei tässä sopimuksessa ole turvattu niin kuin sopimuksessa pitäisi olla. Sen takia vasemmistoliiton maa- ja metsätalousvaliokunnan jäsen yhtyy tuohon sosiaalidemokraattien vastalauseeseen ja nimenomaan tähän hylkyyn.

Kun tiedetään, että Tornionjoessa esiintyy noin 30 perinnöllisesti toisistaan poikkeavaa lohikantaa, on selvää, että näiden suojelun on oltava keskiössä. Ja tämän hankkeen taustalla on ainakin edustaja Myllykoskelle pystytty virkavastuulla olevien virkamiesten taholta näyttämään, että lohikanta on uhattuna ja sen kalastuksen ponnisteluja pitää pystyä hillitsemään.

On esitetty toisenkinlaisia, näitä tutkimuksia kyseenalaistavia näkemyksiä, mutta tämän valmistelun osalta olen tullut vakuuttuneeksi, että uhanalaisuus ja suojelun tarve on eittämätön. Toisaalta on hieman harmillista ja, voisiko sanoa, kaksinaismoralistista se, että se paikallisten asukkaiden eittämätön oikeus tulee tässä uhatuksi, ja sen vuoksi tätä sopimusta en voi vasemmistolaisena kansanedustajana hyväksyä. Erityisesti saamelaiset ovat ryhmä, joka tästä epäoikeudenmukaisuudesta kantaa suurimman kuorman.

Kun näiden sivuhaarojen eli kutualueiden osalta nyt uudessa kalastuslaissa paikallisilta on viety maksuton kalastusoikeus ja he tulevat lupien piiriin — Metsähallitus suunnittelee kalastuksen ja lupien myyntien lisäämistä näillä alueilla — niin samaan aikaan valtio on huolissaan siitä, että Tenossa kalastetaan liikaa. Toisaalla myydään lupia ja toisaalla taas rajoitetaan lupia. Tämä on aika heikko esitys kyllä valtion taholta, ja erityisesti — ymmärrän kyllä — Metsähallituksella on tulouttamisvaatimuksia, ja tätä kautta nyt rahastetaan näiltä paikkakuntalaisilta näitä lupamaksuja, joita heillä ei aiemmin ole ollut.

En puhu pidempään, tässä on käytetty hyvät, perustellut puheenvuorot, mitä vaikeuksia tämän sopimuksen osalta on, ja ne keskittyivät juuri näihin oikeudellisiin kysymyksiin. Täytyy valiokunnan käsittelylle antaa täysi 10+, ja erityisesti mietintö on erinomaisesti kirjoitettu. Se sisältää perusteltua tekstiä, mutta nämä oikeudenmukaisuusasiat estävät ole-masta mietinnön kannalla.

16.16 Markus Mustajärvi vas: Arvoisa puhemies! Tuli jo ikävä niitä aikoja, kun minäkin olin maa- ja metsätalousvaliokunnassa ja legendaarisen kansanedustaja Erkki Pulliaisen, "Susi" Pulliaisen, kanssa toinen toisemme asiaosaamista kunnioittaen keskustelimme vaikeistakin asioista.

Tähän vihreitten linjaan liittyen, kun heillä kuitenkin näyttää nyt olevan semmoinen rooli, että he aina voivat kannattaa kaikkia hyviä asioita ja vastustaa huonoja asioita: Tässä on kyllä aika lailla löysin perustein ja ihan ekologisesti löysin perustein laitettu nyttien lohi saamelaisväestön oikeuksien edelle. Tulee mieleen Täällä Pohjantähden alla -trilogia. Sielähän Janne Kivivuori, joka oli maatalouslakkojen aikaan neuvottelemassa työntekijöitten puolesta, sanoi neuvottelujen kuumissa vaiheissa, että "minä olen täällä piikojen ja renkien valtuuttamana, en lehmien niin kuin isännät tuntuvat olevan". Tässä on vihreillä vähän samanlainen asetelma, ja pitää silloin kysyä, että juuriko ne, jotka harjoittavat ikäikäistä pyyntikulttuuria, haluavat tuhota lohien sukupuuttoon. Jonkunlaista asiaosaamista on sentään heilläkin. He haluavat jatkaa sitä kulttuuria sukupolvelta toiselle.

Vihreitten linjan asettaa kyllä kyseenalaiseksi se, kun muistaa vielä, kun käsiteltiin kalastuslain laajaa uudistusta ja siellä Inarijärven kalastusoikeuksia. Siitä äänestettiin — muistan tasan tarkkaan sen, sillä itse tein sen äänestysesityksen — ja jos vihreät olisivat olleet ryhmänä samalla kannalla, ei olisi käynyt niin, että puolet ja puolet -jako-osuus Metsähallituksen osuuden ja paikallisten osuuden välillä muutettiin muotoon Metsähallitukselle kaupalliseen myyntiin kaksi kolmasosaa ja paikallisille enää yksi kolmasosa. Tälläkö tapaa sitä tuettiin saamelaisten kulttuuria?

Sama toistuu nyt, niin kuin edustaja Myllykoskikin sanoi: Tenon sivujoilla paikallisilta ihmisiltä, saamelaisilta, oikeus menee maksulliseksi ja luvanvaraiseksi ja toisaalta se kalastusmahdollisuus avataan entistä laajemmin kaupalliseen käyttöön. Tämä on kiistaton fakta. Sillä laillako se lohi pelastuu, että entistä enemmän laitetaan kaupan, eikä vain kala vaan pahimmassa tapauksessa ainutlaatuinen paikallinen vähemmistökulttuuri?

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö on monilta osilta hyvin kriittinen, ja ihmettelenkin kyllä, miten sen jälkeen voidaan olla sopimuksen ja kalastuspykälien kannalla. Ja ihmettelin, että kun tuli perustuslakivaliokunnan lausunto, niin pohjoisessa ainakin uutisoitiin asia niin, että nyt ovat keskustalaiset kansanedustajat olleet kovasti asialla, mutta sitten kun katsoin perustuslakivaliokunnan lausunnon, niin ei siellä ollut jättänyt eriävää mieliä pidettäväksi kuin ruotsalaisten edustaja. Minä olen yrittänyt itseäni kasvattaa siihen, vaikka joskus on ollut aika lailla tiukkoja paikkoja politiikassakin, että ainakin yritettäisiin pitää kiinni siitä, että sanat ja teot ovat yhtä.

Arvoisa puhemies! Me olemme saaneet pitkin matkaa paljon asiantuntevaa palautetta, joka itse asiassa asettaa kyseenalaiseksi nämä jotkut asiantuntijalausunnotkin siitä, mikä on lohien todellinen tilanne ja mikä sitä lohta viime kädessä vaarantaa. Mutta muutama kohta Saamelaisneuvoston viestistä: Siinä todetaan, että lohikannan suojeleminen on alueen saamelaisille ensiarvoisen tärkeää mutta se ei voi tapahtua tavalla, joka näin räikeästi rikkoo saamelaisten perus- ja ihmisoikeutta omaan kulttuuriinsa, omaisuuteen, elinkeinoon sekä itse-määräämiseen. Kyllähän tässä on se ristiriita, että tässä asettuu ja asetetaan nyttien kaksi perustuslaillista oikeutta vastakkain, ja jos tilanne on niin paha, silloin pitäisi ottaa aikalisä ja hylätä tämä sopimus. Ja vielä toisessa kohdassa täällä Saamelaisneuvoston lausunnossa sanotaan, että perinteistä kalastusta harjoitetaan perheen ja suvun kanssa. Eli nyt tässä näitä perinteisiä poisluovuttamattomia oikeuksia rikotaan ylisukupolvisesti.

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

16.22 Markku Eestilä kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä vasemmiston edustajat, ensimmäisenä edustaja Myllykoski, puuttuivat erittäin arkaan ja hyvään aiheeseen, joka kyllä valiokuntakeskustelussakin nousi moneen kertaan esille: se on näitten sivujokien kohtalo. Me tiedämme, että kutupotentiaali ei sivujoissa, siis useimmissa sivujoissa, ole lähellekään sillä tasolla kuin pitäisi olla, ja nyt Metsähallitus — mitään ei ole vielä päätetty — suunnittelee, että se alkaa myydä lupia näihin sivujokiin. Tämä täytyy oikeasti ottaa, kuten valiokunnassakin todettiin, mietintöön ja katsoa, että kun nämä rajoitukset nyt ovat aika kovia pääuomassa, niin on oikeastaan loogisesti väärin, jos me avaamme lupien myynnin mittavassa määrin sivujoissa, joissa oikeastaan se ongelma on yhtä iso tai isompi. Nämä huomiot ovat aivan oikeita.

Sitten sanoisin nopeasti sen, että suurimmat ongelmat tulevat nyt matkailuyrittäjille ja erityistä huomiota pitää myös meidän kiinnittää siihen, miten tämä lupien myynti järjestetään ensi kesänä ja tulevina kesinä.

16.23 Jari Leppä kesk (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Äskeisistä oikein hyvistä puheenvuoroista voi kuitenkin vetää sellaisen johtopäätöksen, niin kuin edustaja Eestilä edellä totesi, että nyt oltaisiin lisäämässä lupamyyntiä sivujokiin. Nimenomaan siihenhän valiokunta kiinnittää huomiota, että näin ei voi olla vaan että tietenkin on lähtökohtana se lohikantojen tila, joka siellä on, ja näin ei tule tapahtumaan, elikkä tällainen korjaus siihen, että ei tule sellaista kuvaa, että nyt oltaisiin lisäämässä tätä sivujokien kalastuspainetta: näin ei tule käymään.

16.23 Eeva-Maria Maijala kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos me haluamme niitä sivujokien kalastusasioita saada paikallisesti korjattua, niin kyllä meillä ainoa mahdollisuus on se, että me kalastuslain 10 §:n korjaamme, koska 10 §:n mukaan aikaisemmin saivat tuolla kolmen pohjoisimman kunnan alueella paikalliset ilman mitään korvausta pyydystää kaikkia kaloja virtavesillä, valtion hallinnoimilla virtavesillä, ja nytten tämän kalastuslain muutoksen myötä paikalliset menettivät tämän iänikuisen oikeutensa kalastaa siellä valtion virtavesillä. Nyt sitten, kun tämä oikeus on paikallisilta poistunut, Metsähallituksella ja sitä kautta valtiolla on täysi oikeus ja mahdollisuus alkaa tekemään tätä kiintiöityä lupamyyntiä sinne alueelle, ja tämän lohiasian rinnalla tämä on paikallisille todella raskas ja vaikea asia. Vähintä, miten me voisimme utsjokelaisia auttaa, on se, että me muuttaisimme sen kalastuslain 10 §:n.

16.24 Markus Mustajärvi vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viime elokuussa Lapin kansanedustajat vierailivat Ylä-Lapissa, ja silloin saimme kyllä niin selvät terveiset niiltä ihmisiltä, joita nämä esitykset koskevat, ja ne terveiset olivat, että jos pahimman mukaan mennään, niin sitten pitää tämä sopimus kaataa.

Laajemminkin tässä tulee peilattavaksi nyt se, mikä on Metsähallituksen rooli tulevina aikoina. Jos se menettää yhteiskunnallisen toimilupansa ja oikeutuksensa, niin ongelmat ovat monenlaisia. Kysymys kuuluu, paljonko Metsähallituksen sallitaan rahastavan, olipa kyse sitten luvanmyynnistä tai sitten Metsähallituksen metsätaloustoiminnasta. Mutta yhtä kaikki, on niin monessa kohtaa — viittasin tuohon kalastuslakiin, tähän valtiosopimukseen ja kalastuspykäliin — kiistatta selvää, että paikallisten ihmisten oikeuksia poljetaan nyt hyvin räikeällä tavalla, ja kyllä siitä viitteitä [Puhemies koputtaa] on myöskin perustlakivaliokunnan lausunnossa.

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Sitten palataan puhujalistaan.

16.26 Kari Kulmala ps: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi kalastuksesta Tenojoen vesistössä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen ja sen olennaisena osana olevan kalastussäännön. Uusi sopimus korvaisi maiden välillä vuonna 1989 tehdyn kalastussopimuksen.

Tässä esityksessä voittajana on lohi — muille se on kompromissi, minkä kanssa joudumme elämään jatkossakin. En tiedä vielä yhtään sellaista henkilöä, joka olisi täysin tyytyväinen kalastussopimukseen. Yrittäjät pelkäävät elinkeinonsa ja saamelaiset elämäntapansa puolesta. Ulkopaikkakuntalaiset kiinteistönomistajat ovat turistikalastajien asemassa, etelän virkistyskalastajaakin harmittaa kalastusajan lyheneminen.

Norjan ja Suomen välinen Tenon kalastussopimus on allekirjoitettu jo viime vuonna. Sopimusta pidetään välttämättömänä heikentyneiden lohikalakantojen elvyttämiseksi. Tämä onkin mielestäni ainut syy, millä tämän sopimuksen voi hyväksyä. Sopimuksen tavoitteena on vähentää kalastuksessa kuolevien lohien määrää 30 prosentilla. Tämä onnistuu osaltaan, mikäli kalastusaikoja lyhennetään. Kalastusrajoitukset on kohdistettu tutkimustietojen perusteella etenkin kalastuskauden alkuun, jolloin niiden vaikutus lohikantoihin olisi mahdollisimman suuri. On selvää, että kudulle pitää päästä entistä enemmän emokaloja. Tämä on yksi keino, millä saadaan jatkossa elinvoimainen lohikalakanta.

Matkailukalastuksen 22 000 kalastuslupavuorokauden kiintiö kalastuskautta kohden jaetaan tasan Suomen ja Norjan kanssa. Jatkossa suomalaisten on mahdollista ostaa lupia sekä Suomen että Norjan kiintiöstä. Luvanmyyntijärjestelmä tulee kehittää sähköiseksi, jolloin lupien osto helpottuu ja niitä on mahdollisuus varata etukäteen kalastusporukoille tai yksittäiselle kalamiehelle.

Pidän myös hyvänä, mikäli saadut lohet pitää ilmoittaa kalastuksen jälkeen tietojärjestelmiin. Näin on ollut jo vuosikymmeniä metsästyksessä riistan osalta, miksi ei myös kalastuksessa? Näen hyvänä sen, että saaliskalojen kokorajoitukset tai vuorokausikohtaiset saaliskiintiöt eivät toteutuneet. Valveutunut kalastaja osaa itsekin päättää, minkä verran hän kalaa ottaa ja minkä verran päästää takaisin veteen. Tarpeetonta "pyydystä ja päästä"-kalastusta en hyväksy. Se on mielestäni ruualla leikkimistä, ja sitä eivät ainakaan saamelaiset harrasta.

Tenolla käytetyt perinteiset kalastustavat, kuten pato-, kulkutus- ja verkkokalastus, ovat kuuluneet Tenon varrella kiinteistöjä omistaville henkilöille. Tällä sopimuksella näitä oikeuksia ollaan kaventamassa. Tähän syynä on edelleen heikentyneet lohikalakannat, ei etelänimme ymmärtämättömyys tai pahanilkisyys. Jo vuonna 1989 kesämökkikiinteistöjä omistavien oikeuksia rajoitettiin siten, että he eivät saaneet maanomistukseen perustuvaa lupaa kalastaa verkoilla tai vieheillä. Käytännössä ulkopaikkakuntalaiset kiinteistönomistajat ovat turistikalastajien asemassa jatkossakin.

Muualla kuin Tenojoen jokilaaksossa vakinaisesti asuvien kalastusoikeuden haltijoiden mahdollisuus hyödyntää kalastusoikeuttaan riippuu tällä hetkellä siitä, perustuuko kalastusoikeuden perustanut saanto perintöön vai muuhun, esimerkiksi kauppaan. Perintönä oikeuden saaneella on oikeus käyttää perinnepyydyksiä sekä omaa venettä. Tenon pääuomassa ulkopaikkakuntalaisella vesialueen omistajalla ei ole ollut Suomen puolella oikeutta kalastaa vaan heidän kalastusoikeutensa jää tällä hetkellä kokonaan vaille sisältöä. Heillä on mahdollisuus kalastaa ainoastaan vavalla ja vieheellä, ja heidän kalastustaan koske-

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

vat määräykset ja vuorokausiluvan hinta ovat samanlaiset kuin kenellä tahansa muualta tulleella matkailukalastajalla. He ovat siis turistikalastajaan verrattavissa.

Ulkopaikkakuntalaisilla kalastusoikeuden haltijoilla ei ole aikaisemmin ollut oikeutta käyttää omaa venettä kalastukseen Tenojoessa. Tätä on kierretty tosin vuosikausia siten, että on voinut lainata naapurin venettä ja pitää sitä omassa rannassaan. Jatkossa muualla asuvilla kalastusoikeuden haltijoilla on oikeus rekisteröidä yksi vene kiinteistöä kohti, mikäli kiinteistöllä on riittävän suuri osuusluku Tenojoen rajajokialueella sijaitsevasta yhteisestä vesialueesta tai vastaavankokoinen yksityinen vesialue. Pidän tätä seikkaa uudistuksessa erittäin hyvänä. Veneestä tapahtuva kalastus on silti sallittua jatkossakin vain Tenojoen venerekisteriin rekisteröidyllä kalastusveneellä, jossa on kansallistunnus ja numero. Tämä on hyvä erityisesti valvonnan kannalta.

Voimaansaattamislain 9 §:n mukaan Tenojoen jokilaaksossa vakinaisesti asuvana pidetään henkilöä, jonka kotikuntalain 2 §:ssä tarkoitettu kotikunta on kalastuskautta edeltäneen kalenterivuoden viimeisenä päivänä ollut Utsjoki tai Inari ja joka on tosiasiaassa asunut Tenojoen vesistöjen jokilaaksojen varressa kalastuskautta edeltävän vuoden aikana vähintään seitsemän kuukauden ajan. Tämä määritelmä vastaa pääpiirteissään nykyisen sopimuksen soveltamisessa jo vakiintunutta tulkintakäytäntöä sillä muutoksella, että nykyisin vaadittu vähintään kuuden kuukauden asuminen on muutettu seitsemäksi kuukaudeksi. Tämä muutos vaikuttaa hieman hatusta vedetyltä, mutta jossainhan sen rajan tulee olla.

Utsjoen kunnan kesämatkailu on pitkälti riippuvainen Tenojoen kalastusmatkailijoista. Se on iso tulolähde kunnan verotuloihin sekä elintärkeä matkailuyrittäjille. Elinmahdollisuudet pohjoisessa ovat olemattomat ilman Tenon kalastusta. Matkailuyrittäjät ovatkin viime vuosina panostaneet merkittävästi matkailun kehittämiseen eri puolilla Utsjokea ja investoineet majoitustiloihin myös talvimatkailua varten. Tällöin ei oltaisi ainoastaan kalastusmatkailun varassa. Erityistä huomiota tulisikin kiinnittää siihen, että matkailuyrittäjät voivat jatkossakin suunnitella toimintansa mahdollisimman pitkäjänteisesti. Tulevaisuus on turvattava. Kun lupamäärät vähenevät esitetyllä tavalla, se on todellinen haaste Suomen puolen matkailuyrityksille. Norja on hyväksynyt sopimuksen, mutta sen ei tarvitse ajatella matkailuyrittäjiä samalla tavoin, koska Norjan puolella jokea niitä ei juurikaan ole. On myös muistettava, että Norjassa on paljon muitakin lohijokia, joihin he voivat keskittää kalastusta. Tenojoki ei ole heille sillä tavoin merkittävä kuin suomalaisille ja Suomessa oleville.

Tämä kalastussopimus velvoittaa Suomen ja Norjan laatimaan yhteisen lohikantojen hoitosuunnitelman, joka on jatkossa Tenojoen kalastuksen säätelyn lähtökohtana. Pidän tärkeänä, että Tenojoki-sopimus antaa mahdollisuuden muuttaa kalastusmääräyksiä joustavasti, mikäli lohikalojen kunto kohenee. Elpymistä odotetaan kahden lohisukupolven aikana eli runsaassa 10 vuodessa. Valiokunnassa pidimme tärkeänä, että ministeriö tarkastelee yhdessä Norjan kanssa sopimuksen yleistä toimivuutta ja kalakantojen kehityssuuntaa viimeistään kolmen vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulosta.

Arvoisa puhemies! Kuten alussa totesin, tässä sopimuksessa voittajana on vain alkupeäinen villi Atlantin lohi, muille osapuolille tämä sopimus on kompromissi.

16.34 Anna-Maja Henriksson r: Arvoisa puhemies, värderade talman! Tenojokiavtalet är verkligen ingen höjdare. Det är tvärtom en trist och tråkig historia.

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

Arvoisa puhemies! Tämä on surullinen tarina. Näistä Tenojoki-sopimusneuvotteluista tai mistään muustakaan ei jaeta kyllä yhtään tyyliä. Oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin sisältyy perustuslakimme perusoikeusluetteloon. Laissa mainitaan erityisesti alkuperäiskansamme saamelaisten oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamelaisten oikeudet turvataan myös useissa Suomea sitovissa kansainvälisissä sopimuksissa. Me suomalaiset olemme ylpeitä siitä rikkaasta kulttuurista, joka maassamme on. Siksi onkin erikoista, että saamelaisilla on tänä päivänä suuri huoli tulevaisuudestaan. Näin ei saisi olla.

Tenojoki-sopimuksella halutaan suojella ja turvata Tenojoen vesistön lohikantoja. Perustuslakivaliokunta on myös antanut tästä lausunnon. On tärkeää, että Tenojoen lohio suojellaan. Sopimus heikentää kuitenkin merkittävästi saamelaisten mahdollisuuksia jatkaa kulttuurinsa kehittämistä ja rajoittaa ennen kaikkea saamelaisten mahdollisuuksia perinteiseen kalastukseen joessa. Sopimusneuvotteluiden yhteydessä ei ole edes täsmällisesti selvitetty, miten ehdotetut kalastusrajoitukset tulevat vaikuttamaan saamelaisiin. Selvää kuitenkin on, että saamelaisten oikeudet ovat olleet toissijaisia, kun tätä sopimusta on tehty.

Arvoisa puhemies! Vastuulliseen lainsäädäntöön kuuluu perusoikeuksien turvaaminen. Perustuslaki suojaa omaisuutta ja saamelaisten oikeutta omaan kulttuuriin. Nämä seikat olisi pitänyt ottaa huomioon, kun arvioidaan Tenojoella tapahtuvaan kalastukseen kohdistuvia rajoituksia. Julkisella vallalla on perustuslain tasoinen velvollisuus turvata perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia.

Kun me perustuslakivaliokunnassa kuulumme asiantuntijoita, kuului sieltä selkeä kanta: rajoitukset vaikuttavat voimakkaimmin juuri saamelaisten kalastusoikeuksiin ja perinteisiin pyyntimuotoihin. Huoli Tenojoen kalakannasta on todellinen, mutta luontoa voidaan suojella muillakin tavoilla kuin viemällä saamelaisilta mahdollisuus harjoittaa perinteistä elinkeinoa.

Voidaan myös todeta, että vaatimus vakinaisesta asumisesta Tenojoen alueella on erittäin ongelmallinen. Jotkut saamelaiset ovat saaneet kalastusoikeutensa esimerkiksi perintönä, mutta he pystyvät asumaan Tenojoen alueella vain osan vuodesta muun muassa opiskelun takia. Perustuslakivaliokunta lausui tästä asiasta näin: "Ottaen huomioon, että kalastaminen kuuluu hyvin olennaisesti ja erottamattomasti perinteiseen saamelaiseen elämäntapaan, hallituksen esityksen saamelaistenkin kalastusta koskeva asuinpaikkaperusteinen rajausta estää muualla asuvia saamelaisia harjoittamasta kulttuuriaan Tenojoella tavalla, jota ei voida pitää ongelmattomana. Tämän vuoksi perustuslakivaliokunta katsoo, että perustuslain 17 §:n 3 momentista johtuvista syistä oikeus kalastaa Tenojoella olisi pitänyt turvata ehdotettua laajemmin saamelaisille asuinpaikasta riippumatta ja kohdistaa kalastusrajoitukset voimakkaammin sellaiseen kalastukseen, joka ei nauti perustuslain 17 §:n 3 momentin ja YK:n KP-sopimuksen 27 artiklan mukaista suojaa. Perustuslakivaliokunta katsoo, että maa- ja metsätalousvaliokunnan on selvitettävä, mahdollistaako kalastussääntöjen 2 ja 4 §:n sääntely esimerkiksi voimaansaattamislain 9 §:n muuttamisen tavalla, joka turvaisi saamelaisten oikeudet hallituksen ehdotusta paremmin. Jos saamelaisten oikeuksien parantaminen ei ole mahdollista voimaansaattamislain muutoksella, perustuslakivaliokunta pitää välttämättömänä, että sopimuksen hyväksymisestä huolimatta eduskunta velvoittaa lausumalla hallituksen jatkamaan neuvotteluita saamelaisten kulttuuriin liittyvän perinnekalastuksen turvaamiseksi."

Arvoisa puhemies! Asiantuntijat, niin kuin totesin, ovat painottaneet, että ehdotetut kalastusoikeuksien rajoitukset kohdistuvat voimakkaimmin juuri saamelaisten kalastuksen

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

perinteisinä pidettäviin muotoihin. Sen sijaan muiden kuin paikkakunnalla asuvien kiinteistönomistajien kalastusoikeutta ollaan ehdotuksella lisäämässä. Rajoitukset ovat siis näennäisesti yhdenvertaisia, mutta tosiasialla ne rajoittavat juuri saamelaisten kalastusoikeutta. Tämän lisäksi voidaan todeta, että vaatimus vakinaisesta asumisesta Tenojoella on erittäin ongelmallinen.

Jotta perusoikeuksia voitaisiin rajoittaa, tulee rajoitusten täyttää niin sanotut yleiset edellytykset, ja näihin lukeutuu muun muassa suhteellisuusperiaate. Nyt ehdotettuja rajoituksia saamelaisten kalastusoikeuksiin ei voitane pitää suhteellisuusperiaatteen mukaisina. Ja näin ollen ehdotetut rajoitukset joka tapauksessa ovat muutoksia, jotka koskevat perustuslakia perustuslain 94 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla. Tästä johtuen esityksen hyväksyminen edellyttäisi vähintään kahta kolmasosaa annetuista äänistä.

Asiantuntijakuulemisessa perustuslakivaliokunnassa toki on myös esitetty, että esityksen hyväksyminen ehdotetussa muodossa ei ainakaan ilman muuta olisi perusteltua kahden kolmasosankaan enemmistöllä. Perusteena on se, että ehdotus liittyy merkittäväällä tavalla perustuslakiin ja Suomen kansainvälisiin velvoitteisiin, joiden myötä saamelaisten asema alkuperäiskansana olisi edellyttänyt heidän kalastusoikeuksiensa erityisaseman turvaamista.

Näin ollen syntyi perustuslakivaliokunnassa myös erittäin harvinainen tilanne eli tilanne, jossa me äänestimme siitä, onko tämä lakiesitys tai tämä sopimus ylipäänsä hyväksyttävissä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä, ja äänin 6—8 todettiin, että näin on. Elikkä esitys siitä, että tämä vaatisi kaksi kolmasosaa meidän edustajien äänistä, kaatui äänin 6—8 perustuslakivaliokunnassa — tämä on jotain, mikä on, minulle ainakin, aivan ennennäkemätöntä ja hyvin harvinaista ja myöskin tietyllä tavalla surullista.

No, joka tapauksessa niin perustuslakivaliokunta kuin maa- ja metsätalousvaliokunta ovat todenneet, että Tenojoki-sopimus loukkaa tietyllä tavalla saamelaisten oikeuksia, mutta tästä huolimatta lakiehdotus nyt on etenemässä. Ja jos eduskunta nyt ensi viikolla hyväksyy tämän sopimuksen, se on jälleen yksi naula saamelaisten arkkuun.

Arvoisa puhemies! Ei ole vielä ainakaan minulle selvinnyt, millä tavalla hallitus aikoo toteuttaa sen, että neuvottelut jatkuvat Norjan kanssa saamelaisten kulttuuriin liittyvän perinnekalastuksen turvaamiseksi, niin kuin perustuslakivaliokunta edellytti. Tämä on edelleen auki oleva kysymys.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä ei voi hyväksyä tätä sopimusta, ja sen takia me olemme myös yhtyneet siihen eriävään mielipiteeseen ja siihen, mitä maa- ja metsätalousvaliokunnassa tästä edustaja Wallin esitti, eli että paketti hylättäisiin.

16.43 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Olin viime kesänä poikani kanssa Tenolla, ja tulimme kotiin 6 kilon lohen kanssa. Olihan se muuten maultaan ihan omaa luokkaansa oleva kala, joten tehdään tässä salissa töitä, että lohia olisi Tenolla jatkossakin ja että voisimme käydä siellä kalassa sekä nähdä, että paikallisetkin voivat alueella elää ja harjoittaa elinkeinojaan.

Teno-sopimus on äärettömän vaikea asia, ja olemme täällä hankalassa tilanteessa. Sopimuksessa on kyse kahden maan yhteisestä asiasta, jossa kummallakin on omat toivomukset, intressit ja tavoitteet. Suomelle on tärkeää turvata paikallisten, lähinnä saamelaisten, perinteinen kulttuuriin perustuva lohen kalastaminen sekä matkailukalastus. Molemmat ovat Utsjoen kunnalle elinehtoja.

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

Norjalaisten intressit taas ovat merellä, Norjan puoleisissa sivujoissa sekä Suomen rajan alapuolella olevassa 60 kilometrin jokiosuudessa. Suomen rajalla olevalla jokiosuudella on suhteellisen pieni osuus Norjan intresseistä. Lohen poikastuotantoalueesta sijaitsee kuitenkin kaksi kolmasosaa Norjan puolella. Näin ollen me suomalaiset olemme tilanteessa, jossa Norja on sopimuspuolena niskan päällä, ja olemme joutuneet tässä suomalaisina todella vaikeaan tilanteeseen.

Neuvottelijoista myös utsjokelaiset ovat tunnustaneet, että kalaston kuolevuutta on tarpeen vähentää, ja he ovat siihen valmiita, mutta neuvotteluita ei ole utsjokelaisten kertoman mukaan hoidettu asianmukaisesti. Myöskään tutkimustuloksiin, joiden perusteella sopimus on tehty, ei luoteta. Sopimuksen liitteenä olevassa kalastussäännössä on useita kohtia, jotka vievät pohjan pois koko sopimuksen hyväksyttävyydeltä. Jos toimitaan näin kalastussääntöjen mukaan, kalaston kuolevuus vähenee huomattavasti enemmän kuin on tavoitteena.

Jo viime syksynä tiedettiin Suomen vaikea tilanne näissä rajajokineuvotteluissa. Myön-teistä loppuvaiheen neuvotteluissa oli, että syksyllä sopimukseen saatiin lisättyä, että Norjan puolella, eli Tenon suusta 60 kilometriä ylöspäin, määräykset eivät saa olla lievemmat kuin sopimuksessa eli rajajokiosuudella, eli pikkusen saatiin siinä helpotusta.

Tenojoen sopimuksen teko pohjautuu tietoihin, joiden mukaan Tenon kalaston kuolevuutta on vähennettävä. Norja vaati aluksi vähentämistä 50 prosenttia ja Suomi vaati 30 prosenttia. Tähän esitettyyn sopimukseen, mikä meillä on nyt käsittelyssä, saatiin suomalaisten voitoksi 30 prosenttia. Sitten tavoitteena on se, että Tenon lohitilannetta saataisiin tällä ennallistettua ja uhanalaiset lohikannat voitaisiin pelastaa.

Mutta perustuuko tieto lohien määrästä riittävän luotettavaan tutkimukseen? Tätä kohtaan on esitetty todella vahvat epäilyt, ja sen vuoksi pidän erittäin tärkeänä, että ensi kesänä saadaan käyttöön riittävän laajat, jo etukäteen eri sopijapuolten tunnustamat tutkimusmenetelmät, paljonko niitä lohia oikeasti siinä joessa kulkee.

Vuoden 2017 talousarvioon saimme tätä varten lisättyä Tenon kaikuluotainten käyttöönottoa varten 490 000 euroa. Toivottavasti myös Norjan valtio tekee vastaavan sijoituksen. On myös tärkeää, että nämä kaikuluotaimet otetaan suunnitelmallisesti käyttöön heti jättien lähdettyä, jotta niitä voidaan käyttää koko kesän. Lisäksi on näihin kaikuluotaimella saatuihin tuloksiin yhdistettävä muut käytössä olevat tutkimusmenetelmät. Jatkoa varten on erittäin tärkeää, että lohien määrästä on olemassa luotettava, tunnustettu tieto ja että kaikki osapuolet tunnustavat, että tämä on tilanne.

Arvoisa puhemies! Mitkä sitten ovat tämän sopimuksen ongelmakohdat tiivistettynä? Pahimmat ongelmat ovat Tenojoen kalastussäännön muutamissa yksityiskohdissa — siis vain muutamassa yksityiskohdassa on ne, mitkä ovat kaikkein pahimmat. Ne koskettavat juurikin pyyntivälineitä, kalastuskautta ja kalastusaikoja. Paikallisille, saamelaisille, ongelma ovat verkko- ja patopyynnin ja kulutuksen osalta kalastusajat ja näiden välineiden käyttäminen. Ja sitten toinen on matkailijoiden osalta tämä kalastuslupien jako. Kalastuslupien jaosta meidän pitää muistaa se, että esimerkiksi rantojen osalta on sovittu, että myydään ensi kesänä 11 000 lupavuorokautta ja nämä 11 000 vuorokautta myydään niin, että puolet on Norjan puolella ja puolet Suomen puolella, ja sitten niistä 5 500:sta, mitkä jäävät Suomen puolelle, sitten muistetaan, että ne jaetaan viiteen eri vyöhykkeeseen siinä joella, ja sitten jaetaan vielä yhdeksään eri ajankohtaan, ja sitten vielä muistetaan se, että näistä kaikista Suomen puolella myytävistä luvista pitää kolmasosa myydä mökkiläisille. Kuka pysyy laskuissa matkassa? Näin ollen minä toivonkin, että me saisimme ensi kesänä sen

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

laskentajärjestelmän edes jollakin tavalla kuntoon, sillä tämä on todella hankala ja vaikea laskentajärjestelmä.

Mitä sitten on tehtävissä, jos tämä sopimus hyväksytään? Ensi kesä on Utsjoen kunnan osalta todella paha, sillä ihme on, jos vähäiset myynissä olevat luvat saadaan ensi kesänä oikealla tavalla myyntiin ja toteutukseen erittäin sekavan byrokraattisen säännön vuoksi. Näin ollen myynnin kunnolliseen hoitamiseen on nyt tässä vaiheessa satsattava todella paljon, että saadaan pelittämään nämä kuviot. Heti ensi kesänä on saatava kunnolla liikkeelle ensinnäkin jo aikaisemmin mainitsemani lohen määrän tutkiminen, paljonko niitä on, ja toiseksi on nyt heti saatava liikkeelle se seuranta, minkälaiset ovat sopimuksen vaikutukset. Meidän on saatava selville, miten lupien myynti on alkanut toimimaan Suomen ja Norjan puolella — onko näitä lupia saatu myytyä vai onko siinä tehtävä jotain muuta, että luvat saataisiin hoidettua — ja toiseksi, kuinka paljon on vähentynyt kalaston kuolevuus paikallisten kalastajien osalta. Mitä olen keskustellut paikallisten kanssa, niin heidän olettamansa on, että se tulee olemaan sitä 30:tä prosenttia, mikä on tavoitteena, huomattavasti suurempi elikkä he eivät pysty niillä tavoitteiden mukaisilla esityksillä saamaan niitä lohia lähellekään niin paljon kuin on tavoitteena. Sitten vielä on selvitettävä se, kuinka paljon patopyynti on vähentynyt, kuinka paljon tämä verkkokalastus on vähentynyt, kaikki nämä.

Ja sitten jos nämä systeemit eivät ole alkaneet toimimaan sillä tavalla kuin tässä sopimuksen tavoitteena on, näihin ongelmiin on voitava puuttua jo ensi kesänä, kauden kuluessa. Eli me emme saa odottaa liian kauan sitä, koska meidän pitää auttaa, niin että se kunta varmasti selviää ja sen alueen ihmiset selviävät tässä eteenpäin. Mahdollisimman pian meidän pitää pystyä siihen, että voisimme ottaa käyttöön sopimuksen 6 artiklan. 6 artikla on ot-sikoitu "Mahdollisuus poiketa kalastussäännöstä", koska kalastussäännöstä voi poiketa. Elikkä juuri näissä edellä mainitsemisani ongelmakohdissa 6 artiklan mukaan näistä säännöistä voi poiketa: voi poiketa, jos ne koskevat kieltoa tai rajoitusta kalastaa tietyllä pyydyksellä tai kalastustavalla, tai sitten voi poiketa, jos ne koskevat kieltoa tai rajoitusta kalastaa tietyllä ajankohtana tai tietyllä alueella, tai sitten, jos on lupamäärästä kyse. Eli näissä olennaisissa kohdissa, missä on ne ongelmat, niistä voidaan poiketa.

Sopimuksen 7 artikla on "Kalastussäännön vaikutusten arviointi ja poikkeavia määräyksiä koskeva menettelytapa" elikkä: "Osapuolten yhteinen seuranta- ja tutkimusryhmä sekä toimivaltaiset viranomaiset arvioivat kalastussäännön ja siihen mahdollisesti tehtyjen poikkeavien määräysten vaikutuksia parhaan lohkantojen tilasta ja kehityssuunnista käytettävissä olevan tiedon perusteella vuosittain. Kalastusoikeuden haltijat otetaan mukaan arviointityöhön." Toiseksi: "Hallitukset tai niiden määräämät viranomaiset arvioivat vuosittain tarvetta sopia kalastussäännöstä poikkeavista määräyksistä 6 artiklan mukaisesti."

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä sen sanon, että utsjokelaiset kokevat tulleen petetyksi tämän sopimuksen neuvotteluissa. Meidän on kuultava heidän hätänsä. Meidän on löydettävä menettelykonstit, miten me autamme heitä. Niitä ovat ensinnäkin ne toimenpiteet, mitä minä äsken mainitsin, ja toisena on se kalastuslain 10 §, jossa on tämä paikallisten maksuton oikeus kalastaa valtion virtavesillä, ja kolmas asia on sitten se, että kalastonkorvauslakiasia on hoidettava loppuun asianmukaisesti.

16.53 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! Jo viime kesänä, kun tämä sopimus niin sanotusti parafoitiin Norjan ja Suomen välillä eli alustavasti hyväksyttiin, oli selvää, että tästä tulee hankala asia päätettäväksi sekä eduskunnan valiokunnissa että tietenkin koko eduskunnassa. Ja syynä tähän hankaluuteen on se, että nämä perustuslailliset oikeudet täs-

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

sä asiassa menevät niin ristiin, että itse asiassa on käytännössä mahdotonta tehdä semmoista sopimusta, johon kaikki perustuslailliset oikeudet omaavat henkilöt olisivat tyytyväisiä. Siinä mielessä näin eduskunnan näkökulmasta katsottuna ainut mahdollinen tapa tehdä tämä valtiosopimus ja suojella kalakantoja on kompromissi, ja se on tietenkin selvää, että, riippuen keneltä kysyy, kompromissi on aina huono.

Jos itsekin katson tätä sopimusta monesta eri näkökulmasta, en tekisi tällaista sopimusta enkä tietenkään pidä sitä läpikotaisin hyvänä, mutta kun kysymys on siitä, tehdäänkö se sopimus yleensä Norjan kanssa, joka omistaa kaksi kolmasosaa näistä alueista ja joka 60 kilometrin alueelta omistaa sen maa-alueen, mistä ne lohet tulevat, niin minun mielestäni diplomaattinen yhteistyö Norjan kanssa on väistämättömyys ja välttämättömyys. Minä kannustankin ministeri Tiilikaista pitämään hyvän yhteyden norjalaisiin kollegoihin sillä tavalla, että me saamme sitten vietyä loppuun ne hankalat asiat, jotka tässä keskustelussa ovat moneen kertaan nousseet esille, eli matkailuyrittäjien hankalan aseman, turistien hankalan aseman ja luvanmyynnin ongelmat ja vaikeudet, joista nyt tiedämme, että ne ovat edessä. Kaikille näille osapuolille ja erityisesti matkailuyrittäjille on tärkeätä, että luvanmyynnistä on etukäteen tiedossa, kenelle niitä annetaan ja minkä verran, koska ei niitä majoituspaikkoja kukaan siellä viikkoa ennen lomaa rupea varailemaan, niiden pitää olla tiedossa. Kalastushan perustuu siihen — se on sosiaalista toimintaa. Usein kolme neljä kaveria lähtee kalastelemaan, ja heidän pitää tietää tammikuussa, ovatko ne majoituspaikat siellä olemassa ja saavatko he luvan tiettyinä viikkoina tiettyyn pooliin. Nämä ovat isoja ongelmia. Minä en tiedä niihin ratkaisuja, ja minulla on se käsitys, että tällä hetkellä ei kukaan tiedä sitä ratkaisua. Näihin kysymyksiin meidän pitäisi se tarmo ikään kuin kohdistaa tulevina kuukausina eikä siihen, onko tämä sopimus väärä tai kuka tässä kärsii, koska tässä kärsivät kaikki.

Minun mielestäni on vähän erikoista, että se kyseenalaistetaan tässäkin salissa voimakkaasti, ovatko nämä lohikannat pienentyneet vai eivät. Jos eduskunta tekee päätöksiä ja valiokunta käsittelee näitä asioita ja kuuntelee ja kuulee asiantuntijoita, kyllä meidän täytyy luottaa siihen, että ne monelta eri taholta tulleet viestit, että erityisesti nämä mereltä palaavat lohet — mikä tarkoittaa 8—15-kiloisia, useimmiten emäkaloja — ovat juuri se ryhmä, johon tämä ylikalastus on jo pitkään kohdentunut. Ja kutupotentiaalia ei lähellekään käytetä Tenojoessa eikä sen sivujoissa hyväksi, joten tästähän viime kädessä on kysymys, eli jo viime kesänä nähty perustuslain 20 § on johtanut siihen, että tämä sopimus todennäköisesti hyväksytään täällä eduskunnassa, ainakin se läpäisi maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnön muodossa.

Minun mielestäni on esiin noussut jossakin keskustelussa, että kansanedustajat eivät kunnioittaisi saamelaista kulttuuria tai paikallisia asukkaita, mutta minä en kyllä tiedä yhtään kansanedustajaa, joka ei kunnioittaisi saamelaista kulttuuria, koko Lapin kulttuuria ja antaisi arvon paikallisuudelle, sillä tämä paikallisuus on jo vuosisatoja ollut Lapissa se tekijä, joka ikään kuin on antanut oikeudet kalastaa ja harjoittaa kulttuuria. Tietenkin kalastus oli ihan eri tavalla merkityksellinen vuosikymmeniä ja vuosisatoja sitten, koska silloin oli kysymys selviytymisestä, elämästä ja kuolemasta. Tänä päivänä on kysymys vähän muista asioista, mutta se ei tee saamelaisen kulttuurin heikentämiskieltoa yhtään sen pienemmäksi asiaksi. Mutta kun lähdetään tekemään sopimus, jossa kuitenkin 70 prosenttia kalastusoikeuksista on yksityisten hallussa, ja Suomessa jokaisen omaisuus on turvattu, niin me joudumme ilman muuta ristiriitaan, että keneltä niitä kalastusoikeuksia vähennetään, koska kaikille ne ovat yhtä tärkeitä oikeuden näkökulmasta. Ja kun me tiedämme, että

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

nämä isot kalat nousevat juuri niihin sivujokiin alkukaudesta, jolloin kulikutetaan, niin silloin on selvää, että suurimmat rajoitukset täytyy kohdentaa sinne alkukauteen, jotta me saamme sitä kutupotentiaalia sivujoissa paremmin hyödynnettyä.

Itse asiassa tämä on Pohjois-Atlantin ja yksi maailman hienoimpia lohijokia, ja oma käsitykseni on, että kalamäärä, mikä siellä tällä hetkellä on ja mitä kalastetaan, voidaan moninkertaistaa. Se potentiaali on niin heikosti käytetty tietyissä joissa, puhutaan jopa, että se on 30 prosenttia. Eli kysymyksessä on vain se, että on pakko leikata tätä kalastuskuolevuutta 30 prosenttia, koska eräissä sivujoen kannoissa, jotka ovat uhanalaisia, on todettu, että kalastuskuolevuus saattaa olla jopa 90 prosenttia. Se on liian iso luku, ja meidän täytyy sille tehdä jotakin.

Yksi asia, joka täällä myös nousi jo debatissa esille, on tämä Metsähallituksen rooli. Täällä valiokunnan puheenjohtaja aivan oikein totesi, että laskennallisesti ei ole tarkoitus lähteä lisäämään kalastusta sivujoissa, mutta nyt, kun pääuomaan kohdistuu näin korkeita ja suuria rajoituksia varsinkin alkukaudesta, kulikutukseen ja verkotukseen, näihin perinteisiin kalastusmuotoihin, niin meidän täytyy kyllä arvioida, minkälaisen asetuksen sitten valtioneuvosto ja ministeriö antavat, jotta me olemme synkronissa siihen, että kun pääuomassa rajoitetaan merkittävästi kalastusta, niin mikä on se määrä, mikä sivujoissa voidaan tehdä. Minä toivoisin kaikilta osapuolilta ymmärrystä myös näitä päättäjiä kohtaan, jotka täällä nyt sitten tätä asiaa vievät eteenpäin ja todennäköisesti hyväksyvät eduskunnassa tämän valtiosopimuksen, eli jos jotakin hyvää meinaa saada, täytyy olla malttia luopua jos-takin ja odottaa kymmenen vuotta.

Jos me oikeasti onnistumme tällä toimenpiteellä — mikä on sinänsä epävarmaa, riittääkö tämäkään — nostamaan lohikantaa Tenossa, me saamme olla ylpeitä, että Suomen puolella virtaa vettä, joka edustaa maailman parasta lohijokea. Tämähän se on se pyrkimys, mutta tässä vain menee aikaa. Ja mikäli tässä ajan saatossa esiintyy kohtuuttomia ongelmia tai on tarve tarkastaa tätä rajajokisopimusta yhdessä Suomen ja Norjan kanssa, siihen varmasti ryhdytään, ja sehän on jo valiokunnan mietintöön kirjattuna, että näin tullaan sitten tarkastelun kautta tekemään.

17.00 Satu Hassi vihr: Arvoisa puhemies! Tenon uusi kalastussopimus Suomen ja Norjan välillä on harvinaisen hankala asia, melkein tuntuu kuin joutuisi valitsemaan rutan ja koleran välillä. Samalla asia on hyvin tärkeä, onhan Tenossa Atlantin suurin villilohikanta.

Aluksi perusasia: Sellaista vaihtoehtoa, että nykytilanne jatkuisi, ei käsittääkseni ole. Norja on ajanut nykyisen sopimuksen muuttamista jo 90-luvulla, vuonna 2001 neuvottelut päättyivät tuloksettomina, ja nyt käsillä olevaa sopimusta neuvoteltaessa Norjan neuvottelijat ovat tehneet selväksi, että jos Suomi ei sopimusta ratifioi, Norja irtisanoo nykyisen sopimuksen niin, että se raukeaa ennen kesän 2018 kalastuskautta. Mitä sopimuksettomasta tilasta sitten seuraisi? Ensinnäkin poistuisi mahdollisuus Suomen ja Norjan yhteisin toimin sopia toimista, joilla turvataan Tenon lohen ja muidenkin vaelluskalojen tulevaisuus. Suomi menettäisi puhevallan siihen, mitä tapahtuu sillä 60 kilometrin jokiosuudella, joka on kokonaan Norjan puolella. Toiseksi kukaan suomalainen ei enää saisi kalastaa koko joen leveydeltä vaan ainoastaan pääuoman keskiviivan ja Suomen-puoleisen rannan välissä. Kolmanneksi perinnepyyntimuodoilla, kuten padoilla ja ajoverkoilla, ei enää voisi kalastaa, koska niiden laillisuus Tenossa perustuu vain Suomen ja Norjan sopimukseen.

Sitten tästä sopimuksen päädilemmasta, saamelaisista ja lohista, ja ensin lohesta:

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

Keskustelussa ja väittelyssä lohikannan tilasta on esitetty monenlaisia näkemyksiä. Pidän itse luotettavina tutkimustuloksia, joiden mukaan lohikanta on heikentynyt ja kehittynyt hyvin toiseen suuntaan kuin muiden Jäämereen laskevien Norjan jokien lohikanta. Sama tulos on saatu hyvin monenlaisilla tutkimusmenetelmillä. Geenitutkimus on osoittanut, että erityisen heikossa tilassa ovat yläjuoksun sivujokien lohet. Tämä johtuu kahdesta asiasta: ensinnäkin siitä, että yläjuoksun sivujokien lohet uivat pääuomassa pitemmän matkan ja joutuvat siten pitemmältä matkalta kalastukselle alttiiksi, ja toiseksi siitä, että kalastus pääuomassa on alkanut liian aikaisin, jolloin se verottaa aikaisemmin kudulle nousevia yläjuoksun sivujokien lohia liian voimakkaasti.

Kalaston tutkimusmenetelmiä on eri maissa kehitetty, ja ne ovatkin kehittyneet hyvin voimakkaasti. Niitä on eri puolilla maailmaa tarvittu kalakantojen tilan arviointiin ja elvyttämiseen. Niitä käytetään muun muassa Itämeren eri jokien lohikantojen tilanteen arviointiin ja niiden avulla on onnistuttukin sopimaan toimista, joilla on kalakantoja saatu elvytettyä, muun muassa Tornionjoen lohta. Hyvin moniin toimiin, joilla kalakantoja on elvytetty, on liittynyt voimakkaita kiistoja, mutta kokemuksesta tiedetään, että pitkään jatkuva ylikalastus voi romahduttaa kudulle palaavien lohikantojen koon alle kestävän tason ja vaarantaa koko kalakannan tulevaisuuden. En siis usko, että kalatutkijoilla olisi Tenon lohien suhteen ketunhantä kainalossa. Katson, että tutkijoiden viesti on otettava vakavasti: lohikanta on heikkenemässä, ja sen elvyttämiseksi tarvitaan toimia. Korostan kuitenkin sitä, ja samoin tekee myös maa- ja metsätalousvaliokunta, että sopimusta ja kalastussääntöä on varauduttava korjaamaan tulevaisuudessa. Jos toteutuu se, mitä tavoittelemme, eli lohikanta elpyy, kalastusrajoituksia voidaan höllentää.

Valiokunta edellyttääkin, että ministeriö viimeistään kolmen vuoden kuluttua tarkastelee sopimuksen toimivuutta ja kalakannan kehityssuuntia ja samalla arvioi saamelaisien sekä muualla asuvien kalastusoikeuksien laajuutta. Uudessa sopimuksessa on määrääjain uudistettava kalastussääntö. Se tarkoittaa, että ilman varsinaisen sopimuksen muuttamista-kin kalastusmääriä voidaan muuttaa lohikannan kehittymisen mukaan.

Ja lopuksi saamelaisista:

Ymmärrän hyvin sen käsityksen, joka saamelaisien keskuudessa tuntuu olevan yleinen, että kyse on jälleen yhdestä askeleesta saamelaiskulttuurin alasajossa, onhan saamelaisille lyöty märkä rätkki vasten kasvoja kerta toisensa jälkeen. ILO:n sopimus alkuperäiskansojen oikeuksista piti ratifioida mutta eipä ratifioitukaan. Tämän eduskunnan kaudella Metsähoito-lain uudistuksessa sivuutettiin saamelaisien oikeudet ja näkemykset ja samoin tehtiin muutettaessa kaivoslain määräyksiä kullankaivuusta. Ei siis ole lainkaan yllättävää, että saamelaisien keskuudessa koetaan Tenon uusi kalastussopimus hyökkäykseksi saamelaiskulttuuria vastaan, etenkin kun saamelaisia on neuvottelujen kuluessa kuultu puutteellisesti. Saamelaiskulttuurin ylläpitämisen kannalta on tärkeää, että myös muualla asuvat saamelaiset voivat osallistua perinteisten elinkeinojen harjoittamiseen, myös kalastukseen.

Perustuslakivaliokuntakin on todennut kalastussopimuksen ongelmalliseksi juuri tältä kannalta. Jatkossa saamelaisien oikeus harjoittaa perinteisiä kalastusmuotoja riippuu asuinpaikkakunnasta, mutta perustuslaki ei kuitenkaan sido toisiinsa asuinpaikkaa ja oikeutta harjoittaa omaa kulttuuriaan. Perustuslakivaliokunta kehottikin maa- ja metsätalousvaliokuntaa selvittämään, onko mahdollista antaa saamelaisille laajemmat oikeudet perinteisten kalastusmuotojen harjoittamiseen. Valiokunta ei löytänyt tähän käyttökelpoista tapaa, koska saamelaiskäräjien vaaliluettelo ei ole julkinen ja siihen hakeutuminen on vapaaehtoista.

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

Vihreät tulevat lain toisessa käsittelyssä ehdottamaan lausumaa, joka valiokunnan mientintöä paremmin turvaisi saamelaisten oikeudet ja sen, että oikeus kieleen ja oman kulttuurin harjoittamiseen ei perustuslain mukaan ole sidottu asuinpaikkaan.

Mualla asuvien saamelaisten oikeuksien toteuttamista on hankaloittanut sekin, että Norja on suhtautunut kielteisesti muualla asuvien kalastusoikeuksiin. Norjassahan kalastusoikeus on sidottu jokivarren tilalla asumiseen ja heinäntekoon alle kahden kilometrin päässä joen rannasta.

Ratkaisu, jolla saamelaisten oikeudet voitaisiin tätä sopimusta paremmin turvata, voisi olla esimerkiksi sellainen, että ensinnäkin tulevaisuudessa sovittaisiin Suomelle ja Norjalle kokonaan erilliset kalastuskiintiöt, jotka kumpikin maa jakaisi oman päätöksensä mukaisesti, ja toiseksi Suomessa varattaisiin saamelaisille oma kiintiö. Siihen oikeutettujen rajaamisen pohjana voitaisiin käyttää sitä, että muualla asuvista perintönä kalastusoikeuden saaneista käytännössä suurin osa on saamelaisia, kun saamelaiskäräjien vaaliluetteloa ilmeisesti ei voida käyttää rajausperusteena. Tällä tavalla oikeus perinnekalastusmenetelmiin voitaisiin palauttaa myös Tenon alueen ulkopuolella asuville saamelaisille. Tämä voidaan tehdä samassa yhteydessä, kun muutenkin viimeistään kolmen vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulosta sen toimivuutta tullaan tarkastelemaan.

Arvoisa puhemies! Pidän hyvin tärkeänä valiokunnan esittämää muutosta kalastussopimuksen voimaansaattamislain 2 §:ään. Muutetussa pykälässä todetaan, että maa- ja metsätalousministeriön tulee Suomen ja Norjan välisissä jatkoneuvotteluissa noudattaa saamelaiskäräjälain mukaista neuvotteluelvoitetta. Saamelaisia ei siis jatkoneuvotteluissa jatkoaskelia otettaessa saa sivuuttaa.

Lopuksi: Mielestäni Suomen Lapissa on syytä tehostaa myös kalastuksenvalvontaa. Olen mieheni kanssa useana kesänä vaeltanut sekä Norjan puolella että Suomen Lapissa ja huomannut, että Norjan puolella kalastusta valvotaan huomattavasti tiukemmin. Norjassa esimerkiksi ei saa kalastuslupaa, ellei ole esittää todistusta kalastusvälineiden desinfioinnista. Suomen puolella kalastusvälineiden desinfiointi, eli lohiloisen leviämisen estäminen, jää kunkin kalastajan omantunnon varaan. Myös se, että kalastava retkeilijä kohtaa kalastuksenvalvojan, on Norjan puolella hyvin paljon todennäköisempää kuin Suomen puolella.

17.09 Katri Kulmuni kesk: Arvoisa puhemies! Kysymyksessä Tenojoki-sopimuksesta kohtaavat useat keskenään ristiriitaiset intressit. Uskoakseni lähtökohta on kaikilla samankaltainen: Tenon heikentyneet lohikannat halutaan turvata, ja niitä pitää parantaa. Sopimuksesta on neuvoteltu varsin pitkään Norjan kanssa. Sopimusneuvottelut ovat venyneet, ja suomalaiset ovat käyttäneet myös korkean tason poliittista diplomatiaa sopimuksen saattamiseksi paremmin meitä tyydyttävälle raiteelle. Valitettavasti se ei ole onnistunut. Norja on asiassa vankkumaton. Suomi on Norjaan katsottuna tässä heikommassa lähtökohdassa, samoin kuin Tenon yläjuoksun latvat ovat olleet toistaiseksi heikommassa asemassa kuin alajuoksu.

Julkisuudessa keskustelu on kilpistynyt kysymykseen saamelaisten oikeuksista. Kuinka erilaiset perustuslailliset oikeudet sekä ympäristöllinen kestävyys saavutetaan? Nämä asiat törmäävät nyt. Nuottakalastus tulee loppumaan Tenolla. Rajoituksia tulee myös muihin perinnepyynnin muotoihin, mutta ne säilyvät. Rajoitukset ovat saamelaisille erittäin raskaita.

Tämä sopimus on vaikea, ei vain saamelaisten perinneoikeuksien turvaamisen kannalta mutta myös Utsjoen kunnan kannalta. Utsjoen kunnan taloudelle matkailuelinkeino on

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

erittäin merkittävä. Kasvavan matkailupotentiaalin kannalta sopimus herättääkin varsin paljon huolia. Täytyy toki tunnustaa, että kaikilla matkailuyrittäjillä sen kalastusmatkailun osuus ei ole suuren suuri mutta se on erittäin merkittävä tietyille yrittäjille, ja etenkin pienemmille yrityksille, jotka toimivat vain sesonkiluontoisesti, tämä on kohtalokaskin kysymys.

Erittäin iso asia sopimuksen kannalta on myös muualla asuvien saamelaiden oikeus kalastaa Tenolla perinteisen ketjun kautta, saamelaisuuden kautta periytyvillä oikeuksilla. Sopimuksen myötä tämä ei olisi enää mahdollista. Se on erittäin valitettavaa, ja kuten maa- ja metsätalousvaliokunta sekä perustuslakivaliokunta toteavat, sillä on selkeitä vaikutuksia myös saamelaisen kulttuurin selviytymiselle.

Kuitenkin kaikista suurin uhka saamelaiselle kulttuurille on nähdäkseni — paitsi se, että lohi katoaa — itse asiassa se, että saamelaisia muuttaa jatkuvasti kotiseuduiltaan pois. Elämisen edellytysten säilyttäminen saamelaisalueella on kaikista suurin asia niin kulttuurin, kielen, elinkeinojen kuin perinteiden säilyttämiseksi. Ne eivät säily samalla tavalla saamelaisalueen ulkopuolella. Joten kysymys Tenojoki-sopimuksesta on laajempi: kuinka turvaamme Euroopan unionin ainoan alkuperäiskansan elämisen edellytykset nimenomaan heidän omalla kotiseudullaan, saamelaisalueella?

Pidän erittäin tärkeänä ja välttämättömänä, että eduskunta tulee jättämään sopimukseen lausumia, joiden mukaan saamelaiden kanssa täytyy jatkaa neuvotteluita alkuperäiskulttuurin vahvistamiseksi, ja myös sopimuksen seurannan takia. Jos kalakannat elpyvät aikaisemmin, täytyy ensi tilassa pystyä tarkastelemaan ja muuttamaan niitä ongelmia, joita sopimus nyt jättää.

17.14 Eero Lehti kok: Arvoisa herra puhemies! Monena kesänä Tenolla kalastaneena jäin kerran miettimään, onkohan kaikki kalat, jotka kiinni saadaan, syytä nostaa myös rannalle. Vähitellen catch and release -ajattelu, että kala pyydystetään mutta päästetään vapaana takaisin veteen, on yleistynyt varsinaisten harrastajien keskuudessa. Varsinkin, jos kalastus tapahtuu ilman väkistä olevalla koukulla, kalan vahingoittumista voidaan olennaisesti vähentää. Jos myytäisiin sellaisia kalastuslupia, joissa tämä catch and release on mahdollista mutta ehdoton vaatimus olisi, oli sitten kuollut tai elävä, päästää takaisin veteen, niin voitaisiin kalakannan kuolevuutta olennaisesti vähentää.

Kansantalouden kannalta ruokakalana lohen pitäminen Tenojoesta nostettuna tuntuu aika haasteelliselta, koska varsin paljon markkinoilla on niin sanottua norjalaista kassilohia, joka monelle ihmiselle käy siinä missä mikä tahansa muu, vaikka Tenon lohikin. Mutta matkailun kannalta lohen vaikutus kansantalouteen on varmaan yli 100-kertainen verrattuna siihen, mitä se on ruokakalana.

Ruotsin Mörrum-joki, jossa muutaman kymmenen kilometrin alueella kalastetaan lohia, on luonut merkittävän määrän työpaikkamahdollisuuksia paikkakunnan väestölle. Jos-tain syystä Lapissa kuitenkin tätä yrittäjien mahdollisuutta ei ole käytetty samassa määrin kuin mielestäni olisi mahdollista. Se on kesätyötä ja sopisi varsin hyvin niille henkilöille, jotka talvisaikaan ovat hiihtokeskuksissa töissä. Näin ollen vuosittainen työmäärä saataisiin yksilön kohdalla riittävän suureksi.

Mielenkiintoista on myös katsoa, miten koko Suomen alueella lohen kalastusta on kehitetty kansantalouden kasvattamisen ja työpaikkojen luomisen kannalta. Tornionjoen suussa on edelleenkin rysiä ja verkkoja, jotka ovat ikioikeutettuja, kuulemma sellaisia, joita ei voi sieltä vaatia pois mutta jotka ostettavaksi olisivat kyllä kelpaamassa. Sama ehkä kos-

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

kee Tornionjoella olevia pyydystämisoikeuksia ja kalastusoikeuksia. Mielenkiintoista on havaita, että Kalixjoki, joka on Tornionjoesta seuraava Ruotsin puolella, on vapaa lohijoki. Kiinteistöjen hinnat tämän vapaan, merkittävän lohijoen varrella ovat noin 5—10 prosenttia siitä, mitä kiinteistöt maksavat Tenon varrella. 10 000—15 000 eurolla lähtee Kalixjoen rannalta merkittävä huvila, joka on vesi- ja viemärijohtojen varrella, koska siellä väestö vähenee ja tällaisia asuntoja jää ylimääräisiä, markkinat eivät näy oikein toimivan. Koko kalastuselinkeino Suomessa on ylikorostunut Tenojoen varteen. Sinänsä sehän on jokaisen oma valinta, mutta Suomessa olisi muitakin mahdollisuuksia kehittää ja saada työpaikkoja, ainakin kesätyöpaikkoja, niille, jotka niitä kaipaavat.

17.17 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Jos tämä sopimus hyväksytään, meidän on autettava, että ministeriössä, vai missä se onkin, päätettäisiin heti, miten tämä sopimus saadaan käytännössä toimimaan.

Ensinnäkin, meidän on varmistettava, että siihen tulee resurssit lupien myynnin hoitamiseen, venerekisterien hoitamiseen, paikallisten ohjaamiseen.

Toiseksi, meidän on varmistettava, että tutkimustyö saadaan toimimaan elikkä ne uudet kaikuluotaimet saadaan heti toimintaan. Meidän on saatava tutkimusten yhteensovittaminen toimimaan kunnolla hyvin pikaisesti.

Kolmanneksi, meidän on sääntöjen ja vaikutusten arviointi saatava heti toimimaan ja liikkeelle, niin että jos kesällä jo näyttää siltä, että hommat eivät pelitä, niin saadaan korjattua tilannetta. Sopimuksen 6 artiklan mukaisesti meidän on pyrittävä muuttamaan näitä eri kohtia.

Neljänneksi, kalastuskorvauslain loppuunsaattaminen pitää hoitaa.

Viidenneksi, kalastuslain 10 § pitää saada muutettua

Kuudenneksi, ennen kaikkea kuntia, saamelaisia ja yrittäjiä tulee auttaa tämän sopimuksen aiheuttamista vaikutuksista selviämiseen. Eli töitä on tehtävä. Tätä sopimusta ei saa vain jättää yksinään niin, että se on hyväksytty, vaan todellakin on autettava, että nämä kaikki olennaiset asiat saadaan seurattua ja päästään eteenpäin tämän homman kanssa, sillä todellakin tämä on sen verran iso ja merkittävä asia Utsjoen kunnalle, että meidän on otettava tämä asia tosissamme.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 239/2016 vp sisältyvien 1. ja 2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta

Hallituksen esitys HE 4/2017 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 3/2017 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 4/2017 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Finanssivalvonnasta annetun lain ja vaihtoehtorahastojen hoitajista annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 79/2016 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 1/2017 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 79/2016 vp sisältyvien 1.-2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ympäristönsuojelulain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 273/2016 vp

Valiokunnan mietintö YmVM 1/2017 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 1/2017 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

17.21 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Lyhyesti tästä ympäristönsuojelulain muuttamisesta: On todella mukavaa, että me olemme saaneet tämän byrokratianpukamisasian näin hyvin liikkeelle. Tässä on taas hyvä esimerkki siitä, millä tavalla saadaan olennaisia, vaikkakin pieniä, muutoksia aikaan, mutta tämä auttaa käytäntöä ja ympäristölupamenettelyä niin, ettei ole turhia lupa-asioita ja että saamme esimerkiksi tiettyjä maatalouspuolen rakennuttamisasioita liikkeelle ja tiettyjä yritystoimintojen kuvioita toimimaan ilman ylimääräisiä hidasteita.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 273/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eläkesäätiölain ja vakuutuskassalain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 265/2016 vp

Valiokunnan mietintö StVM 3/2017 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 265/2016 vp sisältyvät 1.-2. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetun lain 10 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 5/2017 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 2/2017 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 5/2017 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

13. Hallituksen esitys eduskunnalle alusten aiheuttaman meren pilaantumisen ehkäisemisestä vuonna 1973 tehtyyn kansainväliseen yleissopimukseen liittyvän vuoden 1978 pöytäkirjan liitteisiin tehtyjen muutosten hyväksymisestä sekä laeiksi muutosten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja merenkulun ympäristönsuojelulain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 3/2017 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 2/2017 vp

Osittain ainoa, osittain toinen käsittely

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Osittain ainoaan, osittain toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Ensin päätetään liikenne- ja viestintävaliokunnan mietinnön LiVM 2/2017 vp pohjalta ainoassa käsittelyssä hallituksen esityksessä tarkoitetun pöytäkirjan liitteistä ja sitten toisessa käsittelyssä lakiehdotuksista.

Keskustelua ei syntynyt.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksessä HE 3/2017 vp tarkoitetun pöytäkirjan liitteisiin tehdyt muutokset ja uudistetun liitteen. Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 3/2017 vp sisältyvät 1.—6. lakiehdotuksen. Pöytäkirjan liitteiden ainoa ja lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

14. Hallituksen esitys eduskunnalle yhteistyöstä ydinenergian rauhanomaisessa käytössä Suomen tasavallan ja Saudi-Arabian kuningaskunnan välillä tehdyn sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Hallituksen esitys HE 255/2016 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 2/2017 vp

Osittain ainoa, osittain toinen käsittely

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Osittain ainoaan, osittain toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 14. asia. Ensin päätetään talousvaliokunnan mietinnön TaVM 2/

Pöytäkirja PTK 22/2017 vp

2017 vp pohjalta ainoassa käsittelyssä sopimuksesta ja sitten toisessa käsittelyssä lakiehdotuksesta.

Keskustelua ei syntynyt.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksessä HE 255/2016 vp tarkoitetun sopimuksen. Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 255/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Sopimuksen ainoa ja lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

15. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on keskiviikkona 15.3.2017 klo 14.00. Täysistunto lopetettiin klo 17.25.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola